

הישיבה המאה שישים ושתיים – המאה שישים ושלוש (קס"ב – קס"ג)

ביום רביעי, כ"ח באייר התשמ"ג (11 במאי 1983), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, א"א אורבך, ע' אורנו, ש' אירמאי, י' בלאו (יו"ר), א' בנדויד, ז' בן-חיים, נ' ברגרין, א' ברוידא, ג' גולדנברג, א' דותן, ש' מורג, ע"צ מלמד, ש' מלצר, א' פורת, גב"ע צרפתי, מ"צ קדרי, ח' רבין, י' רצהבי וי' שבטיאל.
החברים היועצים האדונים מ' אזר, א' אלדר, א' אמיר, י' יהלום, מ' מייזלש, מ' מיקס, י' מנצור וד' שפרבר.
עובדי האקדמיה הגב' ש' בהט והאדונים נ' אפרתי וי' לוי.

התנצלו: האדונים ע' איתן, מ' מדן, א' מירסקי, ד' סדן, י' שלו, מ' שלי (אבל), ח' איזק, מ' בר-אשר, ש' הראבן (בח"ל), מ' ולנשטיין, א' טל וא' רובינשטיין.

- סדר היום:**
- א. הודעות וברכות
 - ב. הרצאת הא' חיים רבין: "האטימולוגיה ומשמעות מלים במקרא"
 - ג. דקדוק: משקל "פע"י" (נספח לשמות הסגוליים)
 - ד. 1. מונחי רפואת השיניים
2. מונחי התכנון המרחבי
 - ה. אישור זיכרונות הדברים של הישיבה הקודמת

א.

הא' בלאו: חברים יקרים, אני מרשה לעצמי לפתוח את ישיבות המליאה הקס"ב-קס"ג של האקדמיה.
כולנו משתתפים בצערו של חברנו מ' שלי, האבל על רעייתו שנפטרה. המקום ינחמו בין שאר אבלי ציון וירושלים.
ברצוני לברך את החברים החדשים, וראשית כל חבר חדש-ישן, חברנו אבא בנדויד, שהיה עמנו במשך זמן כה רב ועכשיו הוא יושב אתנו כחבר האקדמיה. כן אני רוצה לברך את החברים היועצים החדשים, האדונים משה אזר, יוסף יהלום ודניאל שפרבר.

ב.

הא' רבין הואיל לכבד אותנו בהרצאה על הנושא "האטימולוגיה ומשמעות מלים במקרא".

האימוולוגיה ומשמעות מלים במקרא

הטקסטים היחידים שאנחנו יכולים להבין אותם בביטחון גמור הם בני זמננו, הכתובים או הנאמרים בלשון האם שלנו, או בלשון אחרת, ששליטתנו בה דומה לזו שבלשון האם. הבנה שלמה זו מתאפשרת הודות ל"כושר" שרכשנו בלשון זו במשך חיינו על ידי התנסות מתמידה. כושר זה מספק לנו את הבנת מבנה הלשון, דהיינו משמעות המלים, הצורות הדקדוקיות והמבנים התחביריים. ההקשר שבתוך הטקסט, ויכולתנו לזהות את המשלב שבו כתוב או נאמר אותו טקסט, מדריכים אותנו גם לבחור במשמעות המתאימה של מלה או מבנה רב-משמעיים. מלבד זאת פיתחנו כושר תקשורתי, המאפשר לנו לזהות את אופיו הכללי של הטקסט שלפנינו ולהעריך איזה תוכן ואיזה נוהל של דיון עשוי להימצא בו, מה תהיה מידת מפורשותו, וכיו"ב. אם אותו טקסט מכיל מלים שלא נתקלנו בהן עד כה, ואין אנו יכולים להבין את משמעותן מתוך ההקשר, נוכל לפנות אל דוברים אחרים, אישית או באמצעות המילון, האמור להיות סיכום הכושר הלשוני של כל בני אותה חברה. הלשון פועלת בשבילנו כמו מנגנון אשר פועלתו חזויה. כאשר, גם אחרי שהפעלנו את כל האמצעים, חלק כלשהו של הטקסט נשאר בלתי מובן, נוכל להניח שהמנגנון לא הופעל כראוי, כלומר שיוצר הטקסט טעה, או שהמנגנון הופעל מעבר ליכולתו, למשל במיסטיקה. המנגנון הלשוני נמצא בתהליכי שינוי מתמידים. על כן, כאשר אנחנו ניגשים לטקסט שנכתב לפני זמן רב, חסרים לנו גם הכושר הלשוני וגם הכושר התקשורתי. אף על פי שאין להטיל ספק בכך, שגם באותה תקופה פעלה הלשון כמנגנון, אין לנו הידיעה האינסטינקטיבית כיצד פעל. אנחנו יכולים, כקבוצה, לשחזר את מבנה הלשון של התקופה ההיא, על ידי ניתוח של פיסות טקסט, המצטרף לתיאור פחות או יותר מושלם של מבנה לשון התקופה. פיענוחן של כמה לשונות עתיקות מוכיח לאיזו רמה של הבנה אפשר להגיע. ואולם שליטתנו לעולם לא תהיה שלמה, ומידת שלמותה מותנית בכמותם וטיבם של הטקסטים שישנם לרשותנו. כמות הטקסטים ששרדו בלשון היוונית הקלאסית עולה פי כמה על זו של התנ"ך והכתובות מתקופתו, ובכל זאת יש בספרות היוונית בעיות שלא באו על פתרונן. למעשה נהפכו היוצרות: במקום להביא ולהפעיל את הכושר שלנו על הטקסט היווני וכו', אנחנו משתמשים בטקסטים כדי ליצור כושר או משהו הדומה לו. ההקשר שוב אינו משמש לנו כדי להחליט איזו משמעות של המלה מכוונת במקום נתון, אלא מגלה לנו שבכלל יש למלה משמעות מסוימת, ואף גילוי זה מוגבל בגלל חוסר ידיעתנו את המציאות שבה מתפקד הקשר זה, שאינה מספיקה לבחון את אמיתותה של החלטתנו.

הבעיה נעשית חמורה יותר ככל שמספר ההקשרים בטקסטים הידועים קטן, ועמו האפשרות לבדוק את השערותינו בהקשרים אחרים, ומגיעה לשיאה במלים הבודדות, אשר "אין להן אח במקרא". מלים אלה מהוות מבחינה סטטיסטית את הקבוצה הגדולה ביותר בכל טקסט.¹ על פי מילון קהלר-באומגרטר מצאתי בחלקים העבריים של המקרא 2440 מלים בודדות.² מילון אבן-שושן, עמ' 3062, קובע את מספר המלים שבמקרא כ-7238. לפי זה אחוז המלים הבודדות הוא 33.7%.³ זאת אומרת, שכשליש של המלים עשוי לעורר קשיים בקביעת המשמעות המדויקת. לגבי מלים אלה אנו זקוקים לתחליפים לכושר הלשוני. בחלק מן המקרים אפשר להיעזר בעובדות מן ההיסטוריה והארכיאולוגיה. מקור אחר יש במסורת הפרשנית של חז"ל ושל ימי הביניים, ובהשתקפותה בתרגומים היהודיים הקדומים. כמו על כל עובדה היסטורית, חל על ידיעות אלה הצורך של בדיקת האמינות הטקסטואלית, אף לפני שנוכל לבחון את ערכן להבהרת המשמעות. יש סכנה של טיעונים מעגליים, כלומר שהשערות על משמעות המלה העברית ישפיעו על הבנתנו את האירוע ההיסטורי או הממצא הארכיאולוגי האמורים להסביר את המלה.

סוג אחר של ממצאים היסטוריים, שיש בהם לתרום להבהרת משמעות מלים, הוא מלים דומות הנמצאות בשפות הקרובות קרבה "משפחתית" לעברית. אחד הבסיסים המוצקים לזיהוי קרבה משפחתית כזאת יהיה קיום מערכת של חוקי הגה, המעידים על קשר היסטורי בין מלים בשפה אחת לבין מלים קרובות משמעות בשפה השנייה. חוקים אלה נקבעים על פי השוואות בין מלים שגורות, שמשמעותן אינה מוטלת בספק. למערכת המלים, שקרבתן הגנטית למלה מסוימת מוכחת בדרך זו, קוראים האטימולוגיה של מלה זו, והיא משמשת לנו למחקרים על התפתחות המשמעויות, התפתחות התרבות, וכיו"ב. שיטה זו מבוססת על ההנחה, שבלשונות כפי שאנחנו מכירים אותן - להבדיל מהשערות על המקור הראשון של הלשון האנושית - אין יצירת יש מאין. ענף אחר של האטימולוגיה עוסק בגילוי שאילות מלים משפות אחרות, בין קרובות-משפחה ובין בלתי-מקורבות במוצאן, אך קרובות-מקום או קשורות על ידי מסחר. אמנם היוונים, שעסקו ראשונה באטימולוגיה, חשבו לגלות דרכה את המשמעות האמיתית והראשונית (*ἔτυμος* "אמיתי") של המלים, אבל המדע של ימינו אינו רואה באטימולוגיה משמעות ראשונית, אלא רק שלב בהשתנות מתמדת של משמעויות, שתחילתה בעבר הבלתי חקיר.

כמו השימוש בהקשר לקביעת משמעות מלה, גם השימוש באטימולוגיה לשם כך אינו אלא הפיכת השיטה. במקום לחפש בשפות מקרובות מלים, אשר משמעותן והרכבן הפונולוגי דומים למלה שמשמעותה ידועה לנו, אנחנו מחפשים מלים בעלות הרכב פונולוגי מקביל, שמשמעותן או אחת ממשמעויותיהן עשויות להשתלב בצורה סבירה בהקשר הנתון, ולהרכיב משמעות זו על המלה העברית שבטקסט. יש מגבלות לשיטה זו. אנחנו תלויים במידת החקירה המדעית ובהיקף התייעוד שבלשון המשווית, כלומר במקריות ההיסטורית, וכן גם ברמת המחקר האטימולוגי באותה לשון עצמה, כדי להבדיל בין קרבה גנטית ובין מלים שנשאלו על ידי העברית ועל ידי אותה לשון ממקור אחר.

יש כאן שתי בעיות מיוחדות. אחת היא, שדווקא לשונות הקרובות ביותר לעברית, כגון הכנענית, הפיניקית, המואבית והעמונית, מתועדות מעט, ורוב החומר שלנו בהכרח לקוח משפות מרוחקות יותר, כגון האכדית והערבית. הבעייה השנייה נובעת מן העובדה שכמה מן השפות השמיות פוענחו בעזרת האטימולוגיה, ובתוכה הזדקקות למלים עבריות מקראיות, ולפעמים דווקא אותן המלים המקראיות, שאת משמעותן אנחנו מבקשים לוודא מתוך האטימולוגיה. דוגמה בולטת לכך היא האוגריתית, שלאחרונה שינו בגללה משמעות של מלים עבריות אשר משמעותן המקובלת עד כה שימשה להסביר את משמעותה של המלה האוגריתית, אשר עליה מבססים עתה הצעה לשינוי משמעות המלה העברית.

כדי להמחיש את השיטה האטימולוגית ובעיותיה, אתן כמה אטימולוגיות שנתחוויר לי בזמן האחרון, לא מפני שאני סבור שהן עולות באיכותן על מה שנתחוויר לזולתי, אלא כדי לא לקשור בהרצאתי ביקורת על עמיתיי.

1. ישע' לד, טו: "שמה קננה קפוז ותמלט ובקעה ודָגְרָה בצלה"; ירמ' יז, יא: "קרא דָגְרָה ולא ילד עשה עשר ולא במשפט". המשמעות הנהוגה בימינו, "חמס ביצים עד שיתבקעו", מתועדת בתרגום עקילס ובוולגטה, וכנראה בגמרא, חולין ק"מ ע"ב. אבל דווקא במקום ששם אין ספק שזו הכוונה, בעניין "אם על בנים", דב' כב, ו, לא כתוב "דוגרת" אלא "רובצת". רוב התרגומים העתיקים והפרשנים היהודיים מייחסים "דגר" למשהו הקורה אחרי תום הדגירה, כגון איסוף הגוזלים מסביב לאם. זה מתאים במידת מה למשמעות שבארמית, "לעשות ערימה", אך מתקבל יותר על הדעת הפועל הערבי דָגְרָה, להיות נרגש, עליו, כלומר קול הקרקור של האם הקוראת לגוזליה.

2. ישע' מז, יג: "יעמדו נא ויושיעך הברו (הבְּרִי ק') שמים החזים בכוכבים מודיעים לחדשים מאשר יבאו עליך". ההקשר מבהיר שמדובר במגידי עתידות, והמלה "שמים" מקרבת את הדעה, שנבואותיהם מתבססות על תופעות שמים. השאלה, מה בדיוק עשו מגידי עתידות אלה, תלויה במלה "הוברים". רוב המפרשים החדשים מתקנים ל"חוברים", מלה המוסברת כ"מכשפים", או רואים בשורש הב"ר ואריאנטה של חב"ר. כאשר מצאו

באוגריתית פועל הבר, שברוב המקומות מופיע בתקבולת עם "השתחווה", הסבירו גם הבר כ"השתחווה", והציעו קשר אטימולוגי עם שם העצם הערבי הבר "שטח אדמה הנמוך מסביבתו". הצירוף "המשתחווים ארצה כלפי שמים" נראה סביר כתיאור נוהג מגידי עתידות, אבל האטימולוגיה הערבית המוצעת אינה סבירה מבחינה סמנטית, שהרי המשתחווה אינו נמוך מן השטח שעליו הוא משתטח. היה מי שביקש להשוות הבר לערבית כבר במשמעות "להלל, לכבד", תוך מעתק חריג של כ"ף לה"א. אך אין צורך בזה. בערבית לבנונית וסורית יש פועל הובר "צעק על מישהו", וגם "הוציא קריאות שמחה בחתונה", אולי מלה כנענית במקורה. בפסוקנו מסתבר שמדובר בהשבעות קולניות כלפי שמים.

3. יחז' ז, ז: "הנה הצפירה אליך יושב הארץ... מהומה ולא הד הרים". על פסוק זה מעיר "התרגום האנגלי החדש" משנת 1961: "הנוסח העברי אינו ניתן להבנה", ומתרגם על סמך תיקון "קול הרעם". כל התרגומים האחרים ופרשני ימי הביניים מתרגמים על פי השורשים של "הוד" או "הידד". כבר בן-יהודה השווה את השורש העברי הד"ד, שמשמעותו "רעש", ובערבית "האדה" - "רעם". ואולם אפשר לדייק, כי "האד" בערבית מציינת, לפי המילונים, כעין רעם תת-קרקעי, רעש ממושך שמקורו בלתי ידוע, והכוונה אולי להדי הרעמים בהרים, החוזרים ונמשכים זמן-מה, כלומר: אל תחשבו, שהרעש שאתם תשמעו, אינו אלא הדים של רעמים, אלא זו תהיה מהומה של צבא בעוברו את ההרים בכיוון אליכם.

4. איוב יג, כז: "ותשם בסד רגלי ותשמור כל ארחותי, על שרשי רגלי תתחקה". רוב הפרשנים גוזרים "תתחקה" משורש חק"ק, ומסבירים "תרשום", "תסתכל", "תשים חוק וגבול", וכיו"ב. חלקם רואים ב"שרשי רגלי" את פסיעות הרגלים, ודוֹרְם בפירושו: המקום שבו הרגליים כביכול צומחות מן הקרקע. פיקוח על צעדי האדם אינו מכאיב לו, והרי הפסקה מדברת על עונש וכאב, עד שרגליו מושמות בסד, כלומר שקשה לו להניען. בערבית 'חק' "קופסה" הוא גם שם הגומה בעצם הירך אשר בה אחוזה הקולית, קצה עצם השוק, ושממנה הרגל כאילו צומחת מתוך גוף האדם, ומשמעות הפסקה: אתה אווז בחלק העליון של רגליי כמו גומת הקולית ואינך נותן לרגליים לנוע, נותן אותן במצב שיתוק.

5. במשלי ו, יג, נאמר על "אדם בליעל" שהוא "קרץ בעינו מולל ברגלו מרה באצבעתיו", כלומר שבעזרת תנועות שונות בשעת הדיבור, הוא "הולך עקשות פה", כלומר רומז לכך שדבריו מתכוונים למשהו אחר מאשר המלים המושמעות מפיו. על כן גם אין לקבל את הסכמת התרגומים והפרשנים, שהוא מורה (שורש יר"ה), מצביע על משהו באצבעותיו. לשם הצבעה על דבר משתמשים כרגיל באצבע אחת. בערבית השורש מר"י משמעו "לסחוט". לחיצת האצבע על הבוהן, כאילו סוחטים ביניהם פרי, משמשת גם אצלנו היום כרמז "חכה רגע, יש דברים בגו", כלומר אין להבין את הנאמר כפשוטו.

6. בישיעהו יא, טו, "והניף ידו על הנהר בְּעֵינֵי רוחו", רוב המפרשים אומרים, כמו רש"י, "אין לו דומה במקרא, ולפי העניין...". ההסבר בדרך כלל ש"עים" מציינת "כוח, עצמה", ואצל רס"ג "אחד מרוחותיו החמים". אך שם העצם עֵינֵי בערבית משמעו "כעס". ייתכן שלפנינו מקור של הפועל, וצריך לקרוא בקמץ קטן.

רשימה צנועה זו של הסברי מלים באמצעות האטימולוגיה, שעליה אפשר להוסיף מאות דוגמאות מן המילונים המדעיים במקרא, מעוררת כמה שאלות נוקבות. אחת היא: כיצד זה שהיום, אחרי ששיטה זו מופעלת כבר 250 שנה, שלא לדבר על השימוש המוגבל בה בפרשנות ימי הביניים, אפשר עוד להוסיף? הרי ההשוואות שמנתי, רובן מן הלשון הערבית, מבוססות על חומר שנמצא במילונים הערביים מימי הביניים, ורק מס' 2 לא היה אפשרי לגלותו לפני גילוי האוגריתית. ההסבר לכך, אולי, שהשימוש באטימולוגיה היה סלקטיבי. לגבי מלים בודדות במיוחד הרבו לנקוט שיטת תיקון הטקסט, כלומר סילוקן מתוך המילון המקראי. גישה זו נובעת מהשקפה מוטעית על טיב המלים הבודדות, ירושה מתקופה שעדיין לא ידעו על חוקי הסטטיסטיקה בכלל, ולא היו חולמים על גישה סטטיסטית ללשון. השימוש באטימולוגיה קשור לדעה, שנוסח המקרא בדרך כלל אמין,

ושצריך למצוא לו הסבר כמות שהוא. אמנם ג' באר, בספר חשוב על "הבלשנות המשווה ונוסח המקרא"⁵, מותח ביקורת מוצדקת על הפרזת השימוש באטימולוגיה כדי למצוא משמעויות נוספות לשורשים עבריים או מלים עבריות שכיחים יחסית, במקומות שהמשמעות הרגילה מפריעה, ושהפונולוגיה המשווה איננה מאפשרת הנחה, שאתו שורש עברי מקביל לשני שרשים קדומים. את הבעיה הזאת נוכל רק לפתור כשיהיה לנו מילון שמי משווה שלם ומחקרים מעמיקים בהתפתחות המשמעויות. אך בצדק אין באר עוסק במלים בודדות, ואין לצטט את ספרו כארגומנט נגד האטימולוגיה בכלל.

מאידך יש להדגיש, שכל הצעה המבוססת על אטימולוגיה איננה אלא תאוריה, העומדת בתוקפה עד שתוצע אטימולוגיה טובה יותר. אך אופי תאורטי זה חל גם על משמעויות המבוססות על ההקשר ועל אלה שאנחנו שואבים מן המסורת הפרשנית. אפשר לטעון, שהשימוש באטימולוגיה יותר מהימן משתי השיטות האחרות, כי יש בו מרכיב אחד שאינו קונסטרוקט מדעי, וזאת המלה שבשפה המשווית. מדע האטימולוגיה כיום מבוסס על מתודולוגיה קפדנית, ואילו המסקנות מן ההקשר תמיד בעלות מידה של אינטואיציה, וניצול הפרשנות והתרגומים איננו שיטתי, ודורש התחשבות בכל המקומות שבהם מופיעה הן המלה העברית והן תרגומה, דבר שנעשה בשיטתיות לעת עתה רק בהכנת מהדורת ספר ישעיהו על ידי מ' גושן-גוטשטיין והצוות שלו. אשר לניצול ההקשר, יהיה אולי אפשר להיעזר בענף חדיש יחסית של הבלשנות, "חקר השיח", אך לעת עתה לא עובדו שיטות להפעלתו לשם בדיקת נוסח המקרא.

שאלה נוספת היא: מה משמעותו של גילוי משמעות משופרת של מלה מקראית לגבי לשון ימינו? האם קבלת חידוש כזה על ידי חוקרי המקרא מחייבת אותנו לנטוש שימושי לשון, המושרשים בהוויתנו הלשונית, מפני שנשלל מהם הבסיס במקורות? למעשה אפשר לשאול אותה שאלה גם לגבי הדקדוק והתחביר המקראיים. ככל שיועמק חקר המקרא הבלשני, ייתכן שיתגלו כללים משופרים אשר יערערו חלותם ההיסטורית של כללים המקובלים עלינו, בחלקם הודות ללחץ נורמטיבי ממושך.

בעניין זה כבר אמר פרופ' טור-סיני ז"ל, דומני באחת הישיבות של האקדמיה, שתגליות בלשניות בלשון המקורות אין בהן כדי לשנות את נוהגי לשוננו החיה כיום. הרי לא ייתכן להציע, שהמהפכה שחלה בדור האחרון בהכרת פניה האמיתיים של לשון חז"ל תוביל לידי שינויים בצורות המרכיב החזילי שבלשון ימינו. מאידך גיסא אין פגם אם עבודת המינוח שלנו תתבסס לעתים על חידושי המחקר המילונאי בלשון המקרא ובלשון חז"ל כמקור נוסף לקביעת מינוח, אפילו יקרה לפעמים שאותה מלה מן המקורות תשמש כיום גם במשמעותה המסורתית וגם במשמעות שנתגלתה ונתקבלה זה מקרוב.

הערות

1. Pierre Guiraud, *Les caractères statistiques du vocabulaire*. Paris: PUF, 1954; id., *Problèmes et méthodes de la statistique linguistique*. Dordrecht: D. Reidel, 1959; Herdan, G., *Language as Choice and Chance*. Groningen: Noordhoff, 1956.
2. ראה האנציקלופדיה המקראית, ערך "מלים בודדות", כרך ד', עמ' 1066-1070.
3. מספר מלים אלה שונה בפרסומים אחרים, בגלל הגדרות שונות של "מלה בודדת". בספירה שלי, היחידה היא מלה מילונית, וכך בספירתו של אבן-שושן.
4. A. Barthélemy, *Dictionnaire arabe-français, dialectes de Syrie: Alep, Damas, Liban, Jérusalem* (Paris: Geuthner, 1935), p. 875.
5. James Barr, *Comparative Philology and the Text of the Old Testament*. Oxford: Clarendon Press, 1968.

הא' בלאו: אנו מודים לא' רבין על הרצאתו.

ג.

הא' בלאו: אנו עוברים לדיון בשאלות דקדוק. השאלה הראשונה העומדת על הפרק היא של שמות סגוליים, שמשקלם ההיסטורי "פְּעִי", על דרך דְּלִי וכדומה. מבחינה היסטורית משקלם של שמות אלה הוא "פְּעִי", אולם חלק של השמות האלה משמש אצלנו דווקא בצורה של סוף פסוק, מעין "מְשִׁי". "מְשִׁי", בשווא, אינו משמש כלל. הוועדה לענייני דקדוק התלבטה בשאלה, איך לנהוג בשני הסוגים של שמות אלה; מצד אחד שמות כמו דְּלִי, ומצד שני שמות כמו מְשִׁי.

הוועדה מציעה חלוקה משולשת, וזה עיקר ההצעה. הפירוט קצת שונה. הקבוצה האחת כוללת שמות במשקל פְּעִי, שלא חל בהם כל שוני. בסעיף (א) שבדף שלפניכם, "הודעות למליאה, א/848/1: אָרִי, גְּדִי, דְּלִי, חֲלִי, חֲפִי, טְנִי, טְפִי, כּוֹי, כְּלִי, מְעִי, נְהִי, נְשִׁי, סְחִי, עֲדִי, עֲלִי, פְּרִי, צְבִי, רְאִי, רְעִי וְשֵׁתִי." אבל הרשימה איננה מלאה, ואפשר להשלים אותה במונחים של האקדמיה עצמה. לפי ההצעה, שמות אלה ינוקדו בתחילתם בשווא הן בנפרד והן בנסמך (וכאשר שמות אלה פותחים בגרונית, יבוא חטף-פתח במקום השווא: אָרִי, חֲלִי, או חטף-סגול: עֲלִי).

בקבוצה אחרת, בסעיף (ג) שלפניכם, מובאת רשימה, שאמורה להיות רשימה שלמה של שמות אלה, שמות שכולנו משתמשים בהם בסגול: מְשִׁי, פְּתִי, שְׁחִי, שְׁפִי. מבחינה היסטורית שמות אלה אינם שונים אמנם מהשמות הראשונים, אלא שצורת סוף פסוק השתלטה עליהם, והם משמשים תמיד בסגול.

בין שתי אלה יש קבוצה נוספת, סעיף (ב) ברשימה, ובה שמות, שרבים משתמשים בהם על דרך מְשִׁי, אבל הצורה בשווא או בחטף עדיין קיימת. הוועדה מציעה, שמות אלה ינוקדו בנפרד בשווא (או בחטף) או בסגול (או בצירי), אבל בנסמך ינוקדו לעולם בשווא (או בחטף). השמות הם: בכי, דחי, ירי, לחי, מרי, שבי, והמלה החשובה ביותר: חֲצִי, ובנסמך - חֲצִי בלבד.

זוהי ההצעה העיקרית, ואני חוזר עליה: נחלק את השמות האלה, שמבחינה היסטורית אינם שונים זה מזה, לשלוש קבוצות: שמות הנשארים כפי שהם במקורם, בשווא או בחטף, לעומת שמות שיהיו תמיד בסגול, מבחינה היסטורית צורת הפסק, וכן שמות שבנפרד יתחלפו שתי צורות, אבל בנסמך תבוא רק הצורה בשווא.

זוהי הנקודה הראשונה העומדת לדיון. רשימת השמות בסעיפים ב' ו-ג' היא סופית, אם הצלחנו ללקט את כל השמות, ואילו הרשימה בסעיף א' כוללת דוגמאות רבות.

הא' אירמאי: אני מתייחס לסעיף ג', שלפי דבריך הרשימה שם היא סופית. אביא דוגמה מקביעות האקדמיה במשקל זה, כגון גם נְטִי, וגם נְטִי. צריך להחליט אם הצורה היא רק נְטִי.

הא' בלאו: בכל השמות האלה הצורה צריכה להיות בשווא.

הא' אירמאי: צריך להחליט על כך, כי זה ביטול קביעה קודמת.

הא' בלאו: אם תתקבל הצעת הוועדה היא ממילא תבטל זאת. כל הצעה בענייני דקדוק, שמתקבלת - משנה את הניקוד של השמות שנתקבלו לפני כן.

הא' אירמאי: יש קביעות שונות לשמות כמו סְטִי, שְׁהִי, חֲלִי. יש דוגמה של סגול - תְּשִׁי.

הא' רבין: אני מסכים למה שהוצע, אך אני רוצה לברר שני דברים. את החומר הזה יצטרכו ללמד גם בבתי-הספר. בבתי-ספר לומדים לפי משקלים. האם נקרא ל"נהי" מצד אחד ול"פתי" מצד שני, משקל אחד או שני משקלים? האם יש לנו משקל פְּעִי ומשקל פְּעִי?

לאיזה משקל שייכים השמות הנוטים לפי שני משקלים? למען ילדי בתי-הספר עלינו להחליט שאלה הם משקלים שונים, שאם לא כן נבלבל אותם. זוהי החלטה עקרונית שאנו יכולים עוד לחזור אליה.

השאלה השנייה קשורה בראשונה. אמרת שבסעיף ג' זוהי רשימה סגורה. היא סגורה כרגע. לא הוחלט על מלים אחרות לפי הצורה הזאת. אם יש משקל אחד, ואנו קוראים לאותם ארבעה שמות "יוצאים מן הכלל", ברור שאסור ליצור יותר יוצאים מן הכלל. לעומת זה, אם יש כאן משקל נפרד - וכך נראה לכאורה - אז מותר ליצור מלים לפי המשקל, כמו לפי כל משקל אחר. אני מציע זאת כשאלה תאורטית. יש לנו מלה כמו שפי או פתי. אנו יכולים, ליד פתי, ליצור שם, אם הוא נחוץ לנו - פתי. אחר כך יהיה קשה להשתמש בהם בנטייה, אבל בעיקר בטקסטים בלתי מנוקדים. הנטייה איננה כל כך חשובה, כי בדרך כלל משתמשים בצורת הסמיכות האנאליטית. הייתי רוצה לשמוע את דעת הוועדה. אני מציע להחליט על שאלה זו על ידי הצבעה.

הא' בנדויד: אני מציע להכניס שיפור קטן בניסוח: בסעיף א' למחוק את עניין הנסמך ("וגם בנסמך"), ולומר רק זאת: השמות האלה ינוקדו בתחילתם רק בשווא או בחטף. כי הבעיה היא הנפרד ולא הנסמך. החידוש שבסעיף א' הלוא הוא בנפרד. הנסמך מובן מאליו. (הא' בלאו: בסעיף ב' אין הנסמך מיותר!) אפילו בסעיף ב' זה מיותר. את כל שבע המלים ("אבל בנסמך ינוקדו לעולם בשווא או בחטף") צריך למחוק. כי מה באו ללמדנו? הלא הבעיה בנפרד ולא בנסמך.

הגב' בהט: את הנסמך מנקדים על פי הנפרד.

הא' בנדויד: יש כאן מקרה מיוחד, והיא המלה "חצי". תחילתה הגרונית יחידה היא בסעיף הזה, ולכן חטף או צירי. אין להבליע זאת בסוגריים ("או בחטף", "או בצירי"), אלא לומר בגלוי, שהכוונה למלה "חצי". ועוד ייחוד: כאן אין חלוקה בין נסמך לבין נפרד, אלא בין נפרד לבין הפסק. בנפרד: החצי הראשון או השני, ובהפסק: שנים וחצי. את המלה המיותרת "חצי" אני מציע להוציא מן הרשימה. "חצי" בנסמך וגם בנפרד, "וחצי" - רק בהפסק. כתוב במקרא: "והחצי אחרי עמרי" (מל"א טז 21), "ותנו את החצי לאחת ואת החצי לאחת" (ג 25).

הא' בלאו: הצעת הוועדה בסעיף ב' היא "בְּכִי, חֲצִי", לא רק בהפסק, אלא בכל צורת נפרד נוכל לומר בְּכִי וחֲצִי, נוכל לומר, אבל לא נהיה חייבים לעשות כן.

הא' בנדויד: נוכל לומר "לירה וחצי"? "מטר וחצי"? זה חידוש גדול.

הא' בלאו: עקרונית לפי המקרא חייבים היינו להגיד - "ואקלו".

הא' בנדויד: ההפסק קיים בדיבור. אבל לא "חצי שקל", כאן אין הפסק.

הא' בלאו: זו סמיכות. בסעיף ב' נאמר: אבל בנסמך ינוקדו לעולם בשווא. "בְּכִי הילד" - חובה, ואילו בנפרד "בְּכִי" מתחלף ב-"בְּכִי", וכן "חצי שקל" - חובה, ואילו בנפרד "חצי" מתחלף ב"חצי".

הא' בנדויד: אפשר לומר "מטר וחצי רחב"?...

הא' אירמאי: "חצי" מתייחס למטר, זה לא נסמך.

הא' **בנדויד**: אם לְמֵטֶר, הרי זה הפסק; (מטר וְחֲצִי) רוחב. יש כאן הפסק קל לצורך הפרדה, מיוחד לשפת המספרים, כמו באלגברה: (א+ב) ג.

הא' **בלאו**: אתה רוצה להציע, שלגבי "חצי" תישמר קטגוריה מסוימת של הפסק.

הא' **מלצר**: אני מבקש להעביר מקבוצה א' מלה אחת לקבוצה ג' – "טפי". לא מצאתי את המלה בשום מקום בניקוד. בדיבור אומרים טפי ולא טפי.

הא' **בן־חיים**: הא' רבין עורר שאלה עקרונית. נדמה לי שהדרך הטובה ביותר היא להחליט על המלים עצמן ואחר כך על יוצאים מן הכלל או על שני משקלים. יש שלוש סדרות. בסדרה הראשונה יש מלים בשווא וחיריק, רובן על פי כללי המקרא. כמה מלים מהמקרא, כמו פתי, משי, הן בסגול, גם שלא בהפסק, ועליהן נוספו המלים שחי, שפי. הואיל והדרך האחרונה החלה להתרווח (אומרים "בְּשָׁבִי" במקום "בְּשָׁבִי"), הייתה הוועדה סבורה, שמתוך להעביר לסדרה השלישית מלים אחדות מהסדרה הראשונה, של שווא וחיריק, שרק בהפסק יש בהן סגול במקרא. יש כבר תקדים לכך במשקל זה, במלים בעלות חולם בהפסק – חלי, קשי, על דרך זו הציעה הוועדה להכניס עוד מספר מלים.

אם נקבל את הסדר הזה אנו יכולים להשיב לא' רבין, שלמעשה מדובר במשקל אחד. מְשִׁי וּפְתִי הם בבחינת יוצאים מן הכלל לעומת צורות אחרות שהן בשווא, ולפעמים גם בסגול. יצוין, כי אלה רק בצורת נפרד יש להם סגול, אבל בנטייה שווים הם לבעלי שווא וחיריק.

ואמנם אתה מוצא, למשל, כבר בשירת ימי הביניים ("שירי יצחק בן אברהם אבן עזרא", מהד' שמלצר [ניו־יורק, תשמ"א], עמ' 35–36), מן משי, אָרִי, רְעִי, קָרִי – משי, אָרִי, רְעִי, קָרִי, רְעִי, קָרִי, ואף קָרִי (מן "חרי־אף"). כך גם בריבוי: מְשִׁים, כמו גדי-גדיים, חלי-חליים. אין גם השאלה לגבי הסמיכות, שהרי במשקל "סגולי" הנפרד והנסמך שווים. בהצעת הוועדה התעלמנו מהקשר ההיסטורי. אין אפשרות ללמד בבתי־הספר כי פעי הוא משקל "סגולי", שהרי תכונת המשקל הסגולי היא **מלעיל**, והוא לא ייתכן בפעי. התשובה היחידה לשאלה שעורר הא' רבין היא, שְׁמִשִּׁי זה חלק מכללי משקל **פעי**.

הא' **רבין**: אינני מתנגד. אבל אז צריך להציג זאת בצורה אחרת.

הא' **בנדויד**: הצעתי למחוק את עניין הנסמך מסעיף א' ומסעיף ב'.

הא' **בן־חיים**: בזיקה לסדרה השלישית הזכרת הנסמך הכרחית, שהרי לא הוצע לומר בנסמך "משי" וכיו"ב.

הא' **בנדויד**: מותר לומר "החצי הראשון"? על פי איזה היקש? יש עוד צירי שכזה?

הא' **דותן**: אני מקבל את הצעת הוועדה, כי היא טובה בעיניי. אין לי השגה עקרונית, אלא רק שתי הערות, שאחת היא אולי יותר עניין של ניסוח. אני מציע לשלב את הצורה "גדי" בשם "עין גדי", כדי שמישהו לא יסבור שעל פי הכלל צריך לומר "עין גדי". השם "עין גדי" הוא יוצא מן הכלל. זוהי אותה מלה, אבל בשם הפרטי הזה היא נוהגת אחרת.

הא' **ברוידא**: זה שם מקום.

הא' דותן: זה אותו שם עצם. והערה שנייה: בסעיף (ה) שבהודעה אשר לפנינו כתוב: "במקרא - קְלִיָּה, פְּרִיָּדָה, פְּרִיָּכָם, פְּרִיָּכָם, שְׁבִיָּהֶם". זה לא מדויק. במקרא כתוב: פְּרִיָּהֶם וּשְׁבִיָּכָם. התהפכו הכינויים, ויש לתקן זאת.

הא' קדרי: אני חושב שהיה רצוי להביא דוגמה אחת בסעיף הראשון, שבה החטף יהיה חטף-קמץ, לשם הדגמה.

הא' בלאו: בהחלטה על "מְשִׁי" הלכנו על פי משקל "פְּעֵל", וקבענו לגביו, שקשי הינה הצורה היחידה.

הא' קדרי: האם לא רצוי להזכיר שמות הנמנים עם קבוצה זו, שאין להם אלא צורת נטייה, כגון "בְּעֵטִיו"?

הא' בן-חיים: זכורני כי מצאתי באחד החיבורים "בְּעֵטִי"!

הא' אירמאי: על המלה "חצי" נתקיים דיון לפני כשנתיים בקשר למילון למונחי המתמטיקה, והוחלט לאשר את הצורה "חצי" בהפסק, בנפרד.

לא הובאו דוגמאות שבהן במקום סגול יש חולם. אני רוצה לקרוא כמה קביעות של האקדמיה, שנצטרך להחליט עליהן. מלים שמצאתי בחטף קמץ: עני, דחי, חזי, יפי, עבי, אפי, קפי, קשי-קשי. בקשי יש שתי קביעות. (בפי הציבור רק קושי). אני מדבר על כלל שיכלול גם מלים אלה.

יש שתי מלים נוספות שעלינו לקבל החלטה לגביהן, כי הן קיימות בשתי צורות, "קרי" ו"קרי". האחרונה תמיד בסגול, ויש להוסיף אותה לרשימה ג'. את "קרי" צריך להשאיר, בגלל ה"קרי".

הא' בלאו: על מלים אלה על משקל פְּעִי כבר הוחלט. היה על כך דיון נפרד, והוחלט כפי שהוחלט. זה אינו עומד לוויכוח.

הא' אירמאי: זה מבטל את הקביעות בחטף-קמץ?

הא' בלאו: נכון.

הא' אירמאי: הייתי רוצה שזה יירשם.

הגב' בהט: כבר הוא רשום בכללי החולם.

הא' אלדר: האם המונח "סגוליים" בא כאן במובן המצומצם (היינו, שמות המנוקדים בשני סגולים), או במובן הרחב (היינו, שמות מלעיליים במשקל פְּעִי, פְּעִי וכד')?

הא' בלאו: אנו משתמשים במונח "שמות סגוליים" במובן הרחב ביותר.

הא' אלדר: אבל "קושי" וכיו"ב - זה סוג אחר, אע"פ שהם סגוליים במובן הרחב!

הא' בלאו: איננו דנים בכך.

הא' אלדר: האם יש החלטה סופית לגבי מלים במשקל "קשי"?

הא' בלאו: לגבי "קושי" יש החלטה, שצורות סוף הפסוק ההיסטוריות הן המשמשות. כך כתוב בכללי החולם.

הא' אלדר: מה דין הביטוי "מדחי אל דחי"? האם אפשר להוסיף את "דחי" לסעיף א'?

הא' בנדויד: הסעיף מתיר זאת.

הא' בלאו: התוכחנו על כך והחלטנו לא להחליט על צורה קבועה, אלא להשאיר פתוחה להרגשתו ולסגנונו של כל אחד. אני מודה, שאפשר היה להחליט גם אחרת. אלה הם מקרי גבול, שלגביהם יש ספק. אתה מחליט בכיוון זה, ולבך נוקף אותך על שלא החלטת אחרת, ולהיפך.

הא' אלדר: כאשר אנו מחדשים מלים במשקל פְעִי, איזה כלל מבין הסעיפים א'-ג' יהי כלל יסודי, שאותו נעדיף?

הא' בלאו: כלל א'. בגלל המצוי בדיבור המצאנו את ב' ו-ג'. הכלל היסודי הוא כלל א'.

הא' בן-חיים: בוועדה היה ויכוח, והדעות נחלקו בעניין "דחי". חלק מהחברים חשב שגם צורת "דחי" צריכה להיות כמו מְשִׁי. בוועדה הוחלט על "דחי" ברוב דעות. בעוד שבמלים אחרות הסכימו הכול, בענין "דחי" היו הדעות חלוקות.

הא' מורג: יש נקודה חשובה לגבי ניסוח כללים של האקדמיה. חברנו הא' רבין נגע בה, ואולי לא הדגיש את הצד העקרוני. מה אנו מציעים לקורא ולדובר בני זמננו, כללים היסטוריים של הלשון או כללים הקיימים למעשה בלשונו? "פְעִי" ו"פְעִי" הם לגבי בן זמננו שני משקלים שונים, משקלים שהמבנה שלהם שונה. בתודעתנו אין קשר מבני בין מְשִׁי לבין גְדִי. לדעתי יש לנסח את הכללים לאור גישה זאת.

הא' אבן-שושן: יש צורך להדגיש את הנסמך, לא בשביל סעיף ב' אלא בשביל סעיף ג'. בסעיף ג' יש רשימה של ארבע מלים, שהן יוצאות דופן במידה מסוימת, כי הן באות באותה צורה גם בנסמך. (הא' מורג: מְשִׁי תמיד מְשִׁי.) לעומת מלים אלה, הבאות תמיד בסגול, בשתי הקטגוריות הראשונות קיים נסמך, השונה בצורתו מן הנפרד. לגבי המלה "חצי", זה אולי המקרה היחיד שיכול לעורר קצת התנגדות. לי נראה שאין כל אפשרות להכריח את הציבור לומר חָצִי. בנפרד הוא לא אומר החָצִי הראשון...

הא' בנדויד: יש תכנית רדיו ושמה "החצי השני". כך בפי הקריינים.

הא' אבן-שושן: מותר לומר החצי הראשון, החצי השני, בלי הסתייגות.

הא' מנצור: אשר למלה "חצי" - אני מציע שנוציא אותה מסעיף ב'. לא אומרים אמה וחָצִי. לפי סעיף ב' אפשר לומר אמה וחָצִי.

הא' אבן-שושן: לא יהיה זה שיבוש.

הא' **בנדויד**: אנו ממציאים דבר ומפקיעים אותו מן הצורה המסורתית כדי לקדש את הכלל שהמצאנו במו ידינו: אנו מכשירים פגם בלתי רצוי. מה שקיים במקרא הלוא קיים בדיבור.

הא' **אורנון**: קיים גם דבר אחר בדיבור - "החצי הראשון".

הא' **בנדויד**: "מטר וְחָצִי אורך" - שמעת?

הא' **מנצור**: ייתכן שכדאי לקבוע, כי בנפרד תהיה רק צורה אחת, חָצִי, ואילו חָצִי ייאמר בסמיכות בלבד. אז יאמרו: אמה וְחָצִי; ולא אמה וְחָצִי. לפי זה יהא עלינו להוסיף כלל רביעי: השם "חצי" ינוקד בנסמך: חָצִי, ובנפרד: חָצִי. הערה נוספת: אם אנו מחליטים, שהאמור בסעיף א' הוא העיקר, כדאי לשנות את נוסחו, ולומר בתחילת סעיף א': "בדרך כלל..."

הא' **בלאו**: בהחלט, כך צריך להיות.

הא' **מלצר**: אם אומרים מיליון וחצי דולר, ברור שזה מיליון וחצי; אם נאמר מיליון וחצי דולר, המשמעות היא מיליון דולר ועוד חצי דולר.

הא' **צרפתי**: אשר לרשימה בסעיף ג' אני מרשה לעצמי לשאול, האם היא חוברה מתוך התרשמות של העובדים בזה, או שמישהו לקח את המילון ועבר על המלים? האם בדקו את כל המלים?

הא' **בלאו**: ראשית נחליט עקרונית על שלוש הסדרות שלפנינו, בלי למנות את השמות הבודדים, ובלי להעביר מרשימה לרשימה.

הא' **אורנון**: הייתה הצעה לקבוצה רביעית, שתהיה בה רק המלה "חצי".

הא' **בלאו**: לשם הפשטות יהיה יותר קל להחליט, אם להפוך את שלוש הסדרות לארבע או להשאיר שלוש, מאשר בדרך אחרת. אני מציע שנלך לפי הצעת הוועדה: סדרה בסיסית - משקל פְּעִי; סדרה שנייה - גם פְּעִי וגם פְּעִי, עם כל השינויים; וסדרה שלישית - רק פְּעִי גם בסמיכות. מי בעד החלוקה העקרונית המוצעת?

ה צ ב ע ה

- בעד החלוקה העקרונית לשלוש סדרות - 21
נגדה לא הצביע איש
1 - נמנע

החלוקה העקרונית נתקבלה.

הא' **בן־חיים**: אני מזכיר שצריך להחליט על "חצי". צריך לתת תשובה לשאלה אם אומרים "ארבע וְחָצִי" או "ארבע וְחָצִי".

הא' בלאו: זוהי הצעה של ניסוח. קודם אנו מחליטים על התוכן. אנו מגיעים לפרטים השונים, כיצד נציג את הדברים? יש אפשרויות שונות. אני מציע שלא נחליט עליהן, אלא נבקש את המזכירות המדעית, ששמעה את הוויכוח, שתנסה לנסח זאת. אינני חושב שכדאי שהמליאה תעסוק בניסוח. יש דברים חיוביים שהוצעו ויש גם עניין של שלילה.

הא' רבין: אני מתנגד להצעה זו. אני חושב שהשאלה "מהו משקל בלשון העברית" חשובה במידה מספקת, שכדאי שהמליאה תחליט עליה. אין זה רק עניין של ניסוח. זוהי החלטה בסיסית.

הא' בלאו: שאלה, אם המליאה יכולה להחליט בכגון זה. לא מדובר כאן בחומרים של הלשון, אלא בגישה אליהם, כיצד לחלק אותם. זה תלוי במדקדים שיבנו את החומרים האלה בצורה זו או אחרת. יש ועדה שנקטה ניסוח פשוט ביותר, ואינני אומר שזוהי ההצעה הטובה ביותר.

אשר לבית-הספר - יש בעיה תמידית. דיברנו על כך בדיון הקודם במליאה. כל דבר שנמצא במקרא הרי מקובל. תלמיד שיכתוב צורה מקראית בניגוד להחלטתנו, לא שגה. איך נחלק זאת, כאשר יש לנו אפשרות של הגשת החומר מכמה נקודות ראות: מודרנית, מקראית או של אחד השלבים של הלשון? זה עניין כל כך מסובך, עד שאני שואל את עצמי, אם נוכל לצאת מזה.

הצעתי היא, שהמזכירות המדעית תנסה להציע זאת בדרך שתיראה לה הפשוטה ביותר. אתה מבין את הקושי.

הא' רבין: אני חושב שאנו עושים משגה בקבלת רשימה, שיש בה גם החלטות שהן בחלקן מנוגדות או תומכות במה שהתקבל בקהל (הא' בלאו: בעיקר תומכות). חלק תומך וחלק מנוגד. אני חושב שקהל אינטליגנטי יכול לדעת לשם מה עשינו מה שעשינו. אם אנו אומרים שזה כלל, ויש יוצא מן הכלל, הבענו בזה את דעתנו, שאנו רואים במלים כמו משי, פתי, יוצאים מן הכלל. לכל כלל יש יוצאים מן הכלל, וזה בסדר. אם אנו משאירים את העניין פתוח, אנו למעשה מאפשרים למדקדק לבוא מחר ולומר, שיש בעברית שלושה משקלים: פְּעִי, פְּעִי ומעורב. זו תהיה השקפה אחרת לגמרי על הלשון. עדיין איננו יכולים לדעת מה יצא מזה.

על כן אני סבור, שזו החלטה, שלא הייתי משאיר אותה למזכירות המדעית. לפחות אני מבקש, שאחרי שהמזכירות המדעית תחליט מה שהיא רואה לנכון להחליט, יחזור העניין למליאה לאישור. למה מושיבים אנשים, שדורשים מהם שיתמצאו בדקדוק העברי, כאשר בסוף לא נותנים להם להחליט על דקדוק עברי? אני חושב שזו החלטה, שלמליאה יש זכות לדעת אותה ולאשרה.

הא' קדרי: יש מקום לדון בשאלה העקרונית, אלא שצריך לכרוך אותה בדיון על השאלה שהייתה בעניין משקל הסגוליים עם חולם. מה שהוחלט שם צריך לחול גם כאן.

הא' לוי: אנו חוזרים לשאלה על עבודתה של המזכירות המדעית: אם נאמר שהמשקל פְּעִי הוא יוצא מן הכלל, ולא נחדש במשקל זה, והמשקל היחידי שיותר לחדש בו הוא פְּעִי; כי אז יש משקל אחד שהוא הכלל, ושני שהוא יוצא מן הכלל, ונחדש רק לפי הכלל.

הא' בן-חיים: אנו פוסקים הלכות. יש לנו לעתים דעות שונות על הצד התאורטי. לי היה מאוד נוח לו היינו מחליטים שזהו משקל אחד. אנו משתדלים לתת תשובות ולהתיר בכל מקום שאפשר להתיר את הנוהג. לא צריך לפעול נגד כללי המקרא. דוברי העברית לומדים תנ"ך, מתפללים. לא נראה בעיניי, שסוף פסוק בפני עצמו ישונה מן המשקל היוצא

מצורת ההקשר. לא ייתכן שנקרא "שְׁבִי" משקל א' ו"שְׁבִי" משקל ב'. הבעיה היא, אם מתירים "שְׁבִי" לקהל האומר כן.

בדרך כלל, בכל מקום שאנו מחדשים נציע ללכת עד כמה שאפשר לפי הכלל. אם נחליט על שני משקלים שונים, ננגד את דקדוק "העברית החדשה" לדקדוק לשון המקרא הנלמד בבית-הספר. אני מציע להימנע עד כמה שאפשר משיקולים תאורטיים, ולהחליט על המלים כפי שהוצעו כאן.

הא' רבין: מה שכתוב כאן זה סתמי.

הא' ברוידא: תת-משקל.

הא' אורנו: אינני צריך להבין שקבוצה ג' היא יוצאת מן הכלל, ומכאן להביא ראייה שאסור לחדש מלים כאלה. מלים מקבוצה א' הן בגדר יוצא מן הכלל מהסגוליים. ג' נוהג לפי שמות סגוליים. אלה הן שאלות של ביצוע ולא של משקל תאורטי. אין אנו צריכים לאסור על חידוש מלים במשקל ג'. נשאר מידת חופש לדובר. הוא יכול לחדש גם כך וגם כך. אלה ואלה הן מלים עבריות במשקל נכון.

הא' בלאו: אני מבקש, שנחליט על שני דברים, וקודם כול בעניין המשקלים. מסיבות ששמענו עליהן, אני מציע, שלא נחליט כאן על משקלים שונים, אלא נשאר את הדבר בניסוח בלתי מחייב ככל שאפשר, כפי שהצענו. ההצעה הנגדית היא של האדונים מורג ורבין, להחליט על משקלים מיוחדים. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה, זו מול זו.

הא' אברמסון: כלל א' צריך לחול תמיד.

הא' בלאו: זוהי הצבעה נוספת. אנו מדברים עכשיו על משקלים. הצעה אחת היא: להשאיר את הניסוח של הוועדה; הצעה שנייה היא: לציין, שכאן מדובר במשקלים נפרדים. אני מעמיד את ההצעות להצבעה.

הצבעה

16 -	בעד הנוסח שמציעה הוועדה
1 -	נגדו
1 -	בעד ההצעה, לציין, שיש כאן משקל נפרד
1 -	נגדה

הנוסח שהציעה הוועדה נתקבל.

הא' רבין: אני נמנע מהצבעה. מה הוחלט?

הא' בלאו: החלטנו לא להזכיר בניסוח, אם "משי" הוא בבחינת משקל נפרד או משקל זהה. הצעת הוועדה אומרת, שנראה את הרשימה בסעיף א' כרשימה העיקרית, ובבואנו לחדש מלים, הרי אם לא תהיינה סיבות מיוחדות כבדות משקל, לא נחדש מלים על משקל פְּעִי אלא על משקל פְּעִי.

הא' **אירמאי**: ומה לגבי הדוגמה של "קרי" השונה מ"קרי"? את "קרי" צריך לכלול ברשימה.

הא' **בלאו**: אני מציע שנחליט, שרשימה א' היא רשימה בסיסית, ורק בנסיבות מיוחדות נכניס מלים לרשימות ב' או ג'.

הא' **מלצר**: אני מסכים, שרשימה א' משקפת את הכלל לגבי הנמצא במקרא. זהו הכלל לגבי העבר. בתור כלל לעתיד, אינני רואה צורך לדבוק דווקא בכלל הזה. כלל ב' משקף יותר את המצב הרווח כיום, והכלל היסודי לגבי חידושים בעתיד יהיה כלל ב'.

הא' **בלאו**: על ידי כך אנו מחליטים על שתי אפשרויות, ואין זה מן הדברים הרצויים, שנחליט מראש, שכל דבר חדש יש לגביו שתי אפשרויות.

הא' **אלדר**: דווקא צורת פְּעִי (ולא פְּעִי) היא המקובלת בדיבור לגבי מלים שנתחדשו בימינו; שעל כן ראוי שכלל ב' ייחשב לכלל היסודי (ולא לחריג של כלל א'), ועל פיו נבוא לחדש לכשיתבקש הצורך למשקל פְּעִי.

הא' **מנצור**: אני מציע שלא נצביע על השאלה איך לחדש. אם נצביע, הרי סתרנו החלטה קודמת, שלא לציין אם זה משקל אחד או שני משקלים. אם מותר לי להניח שיש כאן שני משקלים, מדוע אסור לי לחדש לפי הצורה השנייה? אנו כותבים מה מצוי במקורות. מה יאמר העתיד - נשאר זאת לעתיד. אולי נגיע למסקנה, שזה משקל אחר.

הא' **ברוידא**: החלוקה בין שני מחנות הייתה יותר מדי חדשה. אין חילוקי דעות שהמשקל הקלאסי הוא משקל פְּעִי, אך ההתפתחות הלכה בשני כיוונים, וההתפתחות המאוחרת, וגם זו של ימינו, היא בעיקר בכיוון הסגולי. לשם השלמות ההגייונית, הייתי מוסיף בשורה הראשונה על השמות במשקל פְּעִי גם פְּעִי, בסגול. בזה לא קבענו שני משקלים נפרדים, וברור הקשר ביניהם.

אשר להבא אסור לפסוק שמשקל פְּעִי ינעל את הדלת בפני חידושים שרובם בוודאי יהיו נוטים דווקא אל המשקל הסגולי. אם יהיה צורך בחידוש שם עצם כגון "גרי", משרש "גרה", בוודאי נאמר "גְּרִי", ולא "גְּרִי".

הא' **פורת**: אין ודאות בדבר. במונחי הימאות, למשל, יש מונחים כמו "גְּלִי, חְסִי".

הא' **ברוידא**: אני מדבר על נטייה טבעית בלשון ולא רק משום בית המְרִי ועין-גְּדִי, אלא גם משום בית הַשְּׁחִי וסטירת לְחִי ובעל כְּכִי (כשם שבאידיש, לפחות, אמרו פְּרִי ולא פְּרִי). אני מציע לא לנעול את הדלת בפני הסגול עד כדי מתן ערך שווה לשתי הצורות, של משקל אחד.

הא' **מיקס**: אשר לדלת שנשארה פתוחה לאלה הרוצים שני משקלים ולא להרוצים משקל אחד, מוטב להכריע הכרעה ברורה ומודגשת בשביל משקל אחד, כדי להוציא מלבם של הילדים הרואים שיש להם שתי דלתות. אני חושב שתהינה לנו גם בעיות עם המורים. לכן צריך כאן להעמיד את הדברים על בוריים, שזהו משקל אחד לפי כלי, פרי.

הא' **בלאו**: אומר הא' מנצור, שאם נחליט - יש הכרעה בכיוון זה, וטוב יותר שלא נדון בעניין עוד, ונשאיר את הדבר כמות שהוא. אנו צריכים לעבור לנקודות אחרות שהן יחסית פשוטות.

הא' אירמאי: לא קיבלתי תשובה בעניין המלים שהבאתי. מהי ההחלטה? האם זה יוחזר לוועדת הדקדוק?

הא' בלאו: רוב המלים שהבאת היו על משקל פְעִי.

הא' אירמאי: הזכרתי אף מלים בצורות של "פְעִי" ו-"פְעִי", במלה "קרי" אלה הן שתי משמעויות שונות. זה צריך להיכנס לרשימה.

הא' מנצור: אני הייתי משאיר את המלים הבודדות לסוף.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את סעיף ד', "צורת הריבוי": צורת הריבוי של כל השמות האלה היא על דרך הסגוליים, חוץ מן: כְּלִי, מְעִי, פְּרִי, שריבויים: כְּלִים, מְעִים, פְּרוֹת, וצורת הזגוי של לחי: לְחִים.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה בסעיף ד' - צורת הריבוי - 15
נגדה לא הצביע איש

סעיף ד', צורת הריבוי - נתקבל.

הא' בלאו: אנו עוברים לסעיף ה' - נטיית היחיד שעל דרך הסגוליים: פ' הפועל מונעת בחיריק, ובגרונית - או לפני גרונית - בסגול, כגון: גְּדִיו, פְּרִיכָם, כְּלִיד, חֲצִיו, מְעִיו; נטיית "ארי" - בפתח. (אכן, במקרא: כְּלִיד, פְּרִידָה, פְּרִיכָם, פְּרִיהָם, שְׁבִיכָם).

הא' מיקס: הוצע: מְעִיו. הכל כאן יפה וטוב, רק הצורה צורמת את האוזן. את הקושי הצלילי הזה אפשר לעקוף בנקל. יש לנו צורה פְּרִיהָם. אני חושב שמוטר לנו אפוא לפי זה לומר מְעִיו.

הא' אלדר: אינני רואה דרך אחרת בנטיית היחיד, שלא על דרך הסגוליים. אינני מבין מה באים לרבות או למעט באמירה "על דרך הסגוליים", שבסעיף ה'.

הא' בן־חיים: תמיד יש פה משהו יוצא דופן. בדקדוק ההיסטורי משקל "פעי" הוא אכן מהסגוליים. אך כיום? הרי אנו מדברים על תלמיד בארץ ישראל הדובר עברית, ולאזננו אין זה הסגולי. הסגול הוא בגלל ההברה השנייה ולא הראשונה. אנו מכנים "סגוליים" גם את השמות בלמ"ד גרונית, וזה מוזר. כבר דננו בסגוליים, ושם עלתה השאלה של מלים כמו מעי. החלטנו שאין מקומה בסגוליים אבל הריבוי הוא בדרך הסגוליים. זוהי הפניה לסגוליים, ולא אמרנו, שפעי הוא סגולי. צריך להקפיד בניסוח.

אנו מלמדים דקדוק שישמש גם ללימוד המקרא, התפילה. שם יש כלל. אך יש מציאות בלשון החיה, הסותרת את הכלל. במשקל "פעי" עדיין רוב הצורות הן "תקינות" גם בימינו, ואין המציאות כמו במשקל פְעֵל. הצענו להוציא מלים אחדות מהכלל, כדי להקל. אם אנו רוצים להציע מְעִיו, אני יכול להביא לך ראייה מצוינת. אף על פי כן לא רצינו. גְּדִי - במסורת הבבלית: גדיותו, צְבִי - צְבִיָּה. אך למה לנו לומר במלים כלליות מְעִיו ולא מְעִיו, כמו שאנו אומרים לחיו.

הא' מיקם: למלה לחיו יש צליל יפה, לא כן לצורה המוצעת מעיו.

הא' בן־חיים: תבטא את המלה בעיין...!

הא' קדרי: בסעיף ד' צריך להוסיף: "שמות שיש להם צורת ריבוי". אפשר להבין מהכתוב, שאפשר ליצור צורת ריבוי.

הא' בלאו: המזכירות המדעית רשמה זאת לפניה.

הא' קדרי: לשאלה של הא' אלדר ניתנת כאן תשובה. בסגוליים יש שלוש צורות. כאן נאמר מהי הצורה.

הא' בלאו: אקרא את סעיף ו'. נטיית הרבים שעל דרך הסגוליים היא בקיום הקמץ: גְדִייד, חֶצְאִיהם. נטיית הריבוי של כלים, פְרוֹת ומעים: כְלִיד, כְלִיכם, כְלִיהם; פְרוֹתִיד, פְרוֹתִיכם; מְעִיד, מְעִי הדגה, מְעִיהם (במקרא: מְעִיהם).

הא' אלדר: נטיית הרבים בקיום הקמץ (גְדִייד וכד') אינה "על דרך הסגוליים" שהרי נטיית הריבוי של השמות הסגוליים היא בביטולו של הקמץ.

הא' בלאו: צורת ריבוי נפרד.

הגב' בהט: הקמץ מתחייב בגלל היו"ד של למ"ד הפועל, כמו קשי וכו'.

הא' בן־חיים: לפני ההגאים אל"ף ויו"ד - חטאים.

הא' אבן־שושן: צריך לומר: על דרך סגוליים שיש בהם אה"י.

הא' אלדר: לא צריך להיות "על דרך הסגוליים", כי זו לא הדרך הרגילה של הסגוליים, שהיא ע"ד מְלֻכִי, מְלֻכִיהם.

הא' בלאו: צורת הריבוי בשווא וקמץ.

הא' אלדר: קיום הקמץ בנטיית הריבוי של שמות במשקל פְעִי קשור לכללי הקמץ, ולא לכללי הסגול, ולכן אין מקום לנסח בסעיף ו' "על דרך הסגוליים".

הא' בלאו: נאמר: צורת הריבוי בשווא וקמץ - בקיום הקמץ. אני מעמיד להצבעה את הכללים בסעיפים ה' וז'.

ה צ ב ע ה

בעד הכללים בסעיפים ה' וז' - 17
נגדם לא הצביע איש

הכללים בסעיפים ה' וז' נתקבלו.

הא' מירסקי: ריבוי בסמיכות.

הא' בלאו: נראה לי מובן, שנטיית היחיד איננה כוללת את הסמיכות. אם זה אמנם מובן, אין צורך להוסיף. אם זה לא מובן, צריך להוסיף.

הא' בן־חיים: צריך להוסיף מעי (מפלת), ולציין שזה בריבוי מעיים. (מעיי־מפולת)

הא' שבטיאל: "לחי" במשמעות לוח, קורה, בריבוי לחיים.

הא' בלאו: נשארו כמה שמות, שצריך לשבץ אותם במקומות המתאימים. דובר על המלה "חצי-החצי". בגלל השימוש המיוחד שיש בדיבור במלה חצי, האם מן הראוי שננסח "חצי" כסוג מיוחד, או, כיוון שעקרונית הצורות המקראיות הן מותרות, נשאיר את "חצי" בסעיף ב'? אם נשאיר "חצי" בסעיף ב', פירוש הדבר, שתאורטית מותר להגיד "אמה וחצי", עם הקושי של הא' מלצר בעניין "מיליון וחצי דולר". לעומת זאת, אם נקיים סוג מיוחד, ונאמר, שבכל הפסק קטן ייאמר חצי (הא' מנצור: בנפרד!), אבל בסמיכות תהיה הצורה "חצי", צריך להזכיר את הנסמך במיוחד.

הא' פורת: אין זו הצעתו של הא' מנצור. הא' מנצור מציע לדבר על "חצי" בנפרד.

הא' בלאו: הא' מנצור מציע "חצי" בנפרד כצורת חובה. יש אפוא שלוש הצעות.

הא' ברוידא: אני מציע להשאיר זאת בסעיף ב' אבל להוסיף הערה בעניין "וחצי".

הא' בנדויד: זהו מה שביקשתי. זה יוצא מן הכלל שרווח בציבור. הוא כתוב במקראות וגם שולט בדיבור. מדוע צריך להכניע אותו ולדחוק לתוך הכלל?

הא' בלאו: האם הא' מנצור עומד על הצעתו?

הא' מנצור: כן! בנפרד ייאמר תמיד "חצי" ובנסמך - "חצי".

הא' אורנן: מדוע ההצעה של הא' מנצור עדיפה? אי אפשר להביא ראיה משם שקבעו לתכנית רדיו, שהיא די רחוקה מהכבוד שרוחשים לה בציבור, כדי שדבר כל כך ברור ואפשרי לא ייקבע על ידי האקדמיה. אם הדיבור בנפרד הוא באופן קבוע "חצי" - למה לא נקבע זאת?

הא' בלאו: אני מבין שיש שלוש הצעות. מדובר אך ורק בנפרד. לגבי הנסמך אין חילוקי דעות שהצורה היא "חצי". לגבי הנפרד יש שלוש הצעות: הצעה ראשונה: בנפרד גם "חצי" וגם "חצי"; הצעה שנייה, של הא' בנדויד, שבנפרד תהיה הצורה "חצי", ובהפסק קטן "חצי"; הצעה שלישית של האדונים מנצור ואורנן, שהצורה בנפרד תהיה אך ורק "חצי".

הא' אבן־שושן: אני מציע לא להכניס את צורת ההפסק, כי אין לזה שיעור.

הא' בלאו: מאחר שבדיבור רווח השימוש בצורה "חצי", בכל הפסק קטן, פירוש הדבר, שכאשר המלה "חצי" איננה מצטרפת מבחינה תחבירית למלה שאחריה, יש לבטאה "חצי".

הא' רבין: ההצעה של הא' בנדויד כבר כלולה בכלל, שצורות מקראיות הן נכונות. אם אנו אומרים זאת, אישרנו בזה את מה שאמר הא' בנדויד.

הא' בלאו: הוא רוצה דבר נוסף: שבצורה מועדפת נשתמש ב"חצי" בהפסק קטן.

הא' רבין: בשום בית-ספר בארץ לא נלמד, מה הוא "הפסק קטן". זה יבלבל את הקהל. אני חושב שאסור לעשות זאת. צריך להגיד: הצורה הנכונה היא "חצי". מי שרוצה להשתמש בצורה המקראית יאמר "חצי".

הא' בנדויד: דיברתי על הפסק שמפריד את צמד המלים מן השלישית: (מְטַר-וְחָצִי) אַרְבֵּי.

הא' בן-חיים: אנו מחליטים "חצי" ו"חצי"; שתי הצורות מותרות. כאשר יש "חצי", ומפורש השם שה"חצי" מתייחס אליו, אומרים: "חצי". צריך להגיד: מטר וחצי מטר. אך אם אתה סוּתם את השם, תהא הצורה חצי. אין צורך לדבר על הפסק.

הא' מייזלש: במקום שהמלה "חצי" מתייחסת למלה שלפניה - אומרים "חצי", בצירי.

הא' אורנן: במקרה של נסמך אומרים "חצי". המונחים "נסמך" ו"נפרד" הם מונחים ברורים בספרי הלימוד.

הא' שביטאל: במקרא לעולם "חצי", בין בנפרד ובין בנסמך. אלא שבהפסק: "חצי", כגון: "והנה לא הגד לי החצי" (מ"א יז), וכן כשתיבה זו סמוכה למספר או למידה, כגון: "אמתים וחצי" (שם"כ"ה י, יז), "אמה אחת וחצי" (יחז' מ' מב), אפשר כדין תיבות שיש בהן וי"ו החיבור הסמוכה לטעם, כגון: יומם ולילה, אור וחשך, בשר ודם וכדו'; או: עשרים וָשש, וְשבע וְכו'. וצריך עיון.

הא' בלאו: יש שלוש הצעות: הצעת הוועדה, האומרת "או 'חצי' או 'חצי' בנפרד"; הצעת הא' בנדויד לפי ניסוחו של הא' מייזלש - "כאשר 'חצי' מוסף למלה קודמת, הוא יהיה 'חצי' בנפרד; הצעה שלישית היא של האדוונים מנצור ואורנן, "צורת נפרד יחידה היא חצי".

הא' בנדויד: אי-אפשר לדבר על נפרד מיוחד שכזה, (א+ב) ג, בלי הפסק.

הא' פורת: לפי הצעת הוועדה, האם מותר לומר "החצי הראשון"?

הא' בלאו: כן.

הצבעה

- 13 - בעד הצעת הוועדה, שהצורה היא גם חצי וגם חצי בנפרד
- בעד ההצעה, שכאשר "חצי" איננו מוסב אל מה שאחריו אלא אל מה שלפניו
- 5 - הצורה תהיה "חצי"
- 11 - בעד ההצעה, שצורת הנפרד תהיה תמיד "חצי"

הא' בלאו: נצביע עכשיו על שתי ההצעות שקיבלו את המספר הגדול ביותר של קולות, ההצעה הראשונה וההצעה השלישית.

הא' אבן-שושן: ההצעה של הא' מנצור סותרת את המקרא. צריך להוסיף: במקרא מופיעה צורה זו.

הצבעה

- 14 - בעד הצעת הוועדה - גם "חצי" וגם "חצי" בנפרד
- 8 - בעד ההצעה, שהצורה בנפרד תהיה תמיד "חצי"

הצעת הוועדה נתקבלה.

הא' בלאו: אני מציע להכניס את המלה "קרי" לרשימה ב', הכוללת מלים הבאות בדיבור גם בצורת "קרי" וגם "קרי", ובנסמך - "קרי" (בשווא).

הא' אירמאי: מה עם המלה "תשי", מה גורל המלים שהבאתי?

הא' בלאו: יש להכניס אותן לרשימה א'.

הא' אירמאי: אני מציע לרשום אותן.

הא' בלאו: מסור נא את הרשימה לגב' בהט.

הא' אבן-שושן: בארבע המלים שבסגול כלולה גם המלה שפי. כתוב "שמות אלה ינוקדו לעולם בסגול". אינני יודע מי מפרש ש"שפי" זהו שם. "וילך שפי" זה תואר הפועל.

הא' בלאו: גם מי שמפרש את "שפי" כתיאור, מפרש אותו כשם עצם שבא בתפקיד תחבירי של תיאור. משקל זה אינו משקל של תוארי פועל. גם אלה שמפרשים אותו כמציין תיאור מפרשים אותו כשם שתפקידו תיאור. על כן אין כאן בעיה.

ד.

1. מונחי רפואת השיניים

הא' בלאו: אנו צריכים לעבור למונחי רפואת השיניים. ראשית דבר, אני רוצה להביע את תודתנו לרופאי השיניים שהשתתפו בנאמנות בישיבות הרבות האלה, במיוחד אנו מודים לשני הנציגים היושבים עמנו כאן, לפרופ' דישון ולפרופ' סלע, שהשתתפו בישיבות אלה וזכרו את אוזניהם לבעיות לשוניות שונות עד שנעשו ללשונאים ממש. אנו עוברים למונחים שהעבירו אלינו להכרעה שני הוועדים. המונח הראשון הוא "סחוס" ולעומתו "סחוס". עד עכשיו, במילון למונחי האנטומיה, היה רק המונח "סחוס", ו"סחוס" לא נזכר כלל.

הא' בן-חיים: בזמן הדיון במונחי האנטומיה והרפואה, וגם קודם לכן, היה דיון גדול בוועד הלשון במונח הזה. התברר שרבים השתמשו במלה 'סחוס'. היה בירור לשוני, והתברר ללא כל ספק, ש"סחוס" נוצר על ידי טעות גראפית, השמטת החי"ת אחר הה"א. אפשר לחלוק על ועד הלשון, שלפני ארבעים שנה ויותר החליט להחזיר את העטרה ליושנה, אך הוא עשה זאת. צורת "סחוס" יוצאת בבירור מן הסורית. עתה תבוא האקדמיה ותחליט להחזיר את השיבוש? אין מדובר במלה רגילה, אלא במלה מקצועית, מלה שיש לה מסורת בעברית העתיקה.

הא' בנדויד: כאשר אנו מוצאים כתוב בכתב-יד קויפמן ובמדרשי הלכה: "מן הסחוס", "ן-לפני 'הסחוס", הרי זה סימן שכבר לפני תשע מאות שנה הבינו ותפסו את האות חי"ת כה"א הידיעה, שאלמלא כן לא היו כותבים: "מן הסחוס", אלא "מסחוס", בלי נו"ן. זוהי ספרות עתיקה. אנו מכירים דברים דומים גם בשפות אחרות. האנגלים אומרים "בס", ולא אוטובוס. בכל לשון יש שמקצצים מלים. זה דבר קדום. מדוע אנו צריכים להתנער מזה? הקושי הוא, שכאשר רושמים במילון שתי צורות, "סחוס" וגם "סחוס", צריך להמליץ מה עדיף. המלה "סחוס" מקובלת בדיבור הרבה דורות. יש לזה היסטוריה ארוכה, אם כתבני יד קדומים ומעולים כבר קיצצו את המלה. ואנו מכירים עוד צורה כזאת, הלוא היא המלה "דות" - "חדות".

הא' אירמאי: האקדמיה אישרה "דות" ויש אסמכתה לכך.

הא' בנדויד: דברים כאלה קורים בלשון. הקושי היחידי הוא, ששתי צורות שוות במעמדן אינן דבר רצוי. אם מכשירים שתי צורות, צריך לומר מראש מה עדיף. עקרונית, אם בכתב-היד כתבו "מן הסחוס", פירוש הדבר שהם הבינו זאת כה"א.

הא' מיקס: הפרופ' אפשטיין קבע ש"פוחלץ" הוא "פוחלין", ובכל זאת נתאזרח "פוחלץ". והרי זאת דוגמה מובהקת לכך, כי שיבוש כִּינן דָּעַל עַל. נקשיב לרחש החיים. זוהי עובדה קיימת שיש "סחוס". אני מציע שנשאיר את המצב כמות שהוא בשימוש.

הא' בן-חיים: "כמות שהוא" - פירושו לגבינו "סחוס".

הא' מיקס: השימוש הרגיל, היום-יומי, הוא "סחוס".

הא' סלע: באנו וביקשנו את האקדמיה לאשר את המצב המקובל היום, והוא המצב של "סחוס". מי שינסה בבית-ספר לאחיות או בבית-ספר לרפואה לומר "סחוס", התלמידים וגם המורים יחשבו שהוא משטה בהם. איש איננו חולק חס וחלילה על הצורה הקדומה. לכן ביקשנו שיהיה כתוב "סחוס", כדי להשביע את רצון כולם. צריך להביא בחשבון ש"סחוס" איננו מקובל.

הא' אירמאי: האם הקביעות של האקדמיה נועדו לזיכרונות האקדמיה או לציבור? אם הן נועדו לזיכרונות האקדמיה, אפשר לכתוב "סחוס"; אם הן נועדו לציבור, יש לנהוג כפי שהציבור נוהג זה שנים רבות. מכל מקום ברור, שהשאלה הייתה שנויה במחלוקת. יש הרבה מלים שמשמשים בהן במשמעות לא נכונה, כי הציבור התרגל אליהן, כמו המלים "שפן, ורד, מלפפון". אנו משתמשים במלים אלה בניגוד לשימוש שהיה בעבר. אם אנו נוהגים לסלף את משמעות המלים בגלל שימוש יום-יומי, יש לנהוג כך גם לגבי מלים עממיות.

המלה 'סחוס' הפכה למלה עממית. זה לא רק מונח רפואי נדיר, אלא זוהי מלה שכל אחד יודע אותה. בשנות העשרים למדתי אצל מורי ז"ל, ד"ר מטמון-כהן, בגימנסיה "הרצלייה", והוא אמר "סחוס". והוא היה גם מורה לתלמוד וידען בעברית. לדעתי יש להשאיר "סחוס" ולכתוב בסוגריים כי במקורות יש "סחוס".

הא' אלדר: אני רוצה להשיב לא' בנדויד. מדקדק נורמאטיבי ידוע אמר, שאין המקור מוציא שיבוש מידי דופיו. רוצה לומר, אסמכתה ממקור קדום לא תמיד מכשירה צורה הנחשבת משובשת. העובדה שסופר כ"י קויפמן חשב שזו ה"א הידיעה, היא לבדה איננה מכשירה את הצורה "סחוס". הצורה המקורית היא כנראה "סחוס", ומכל מקום איני נזקק להכשר של כ"י קויפמן כדי להעדיף את "סחוס". הואיל והמלה "סחוס" היא מלה "קפואה", המעמידה נטע (ולא שורש) שאינו פורה בגזירה, לא נוצרו ממנה במהלך הדורות שמות ופעלים (כגון סחיס) העלולים לשבש את הקשרים הצורניים עם הצורה "סחוס". לכן ראוי לאשר את הצורה סחוס, שהיא השגורה בלשון הציבור הרחב ובלשונו של ציבור הרופאים.

הא' ברוידא: בענין שימושי מעין זה אין מקום לשתי צורות. יש כאן שימוש בעל ותק של שמונים ואולי מאה שנה. כמעט מגוחד להציע כאן שני שמות, אחד קוקטי ואחד משובש. במקרה כזה יש להעדיף את השימוש רב השנים.

הא' מלצר: מי יהיו חבריו של המשקל "סחוס"?

הגב' בהט: "חלחול" נקבע באקדמיה לפרקולטור.

הא' בלאו: יש הצעה להשאיר "סחוס" בלבד, והצעה אחרת להשתמש הן ב"סחוס", הן ב"סחוס".

הא' אירמאי: הצעתי לכתוב בסוגריים: סחוס במקורות. ההצעה יכולה להיות רק "סחוס".

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את ההצעות השונות.

הצבעה

14 -	בעד הצעת הוועדה, לאשר שימוש ב"סחוס" ו"סחוס"
1 -	בעד ההצעה לאשר "סחוס" בלבד
9 -	בעד ההצעה לאשר "סחוס" בלבד

הצעת הוועדה לאשר "סחוס" ו"סחוס" - נתקבלה.

הא' בנדויד: אם מאשרים שני מונחים, צריך לציין עדיפות.

הא' בלאו: בסעיף ב' מדובר בסוג שיניים שעשויות לנשור. בשני הוועדים נחלקו הדעות בעניין "שיניים נשירות/נושרות", והקולות היו שקולים. לכן הוחלט להעביר את העניין להכרעת המליאה.

הגב' בהט: שיניים נשירות רק אצל ילדים.

הא' סלע: גם שיניים קבועות, לא חלביות, נושרות. שיניים אצל מבוגרים גם כן נושרות עם הזמן. הן יכולות לנשור. שיניים חלביות מעצם טבען נושרות. לכן ביקשנו את ההפרדה בין נושרות לבין נשירות, בגלל ההבדל הזה. כמו עץ נשיר, שיש לו תכונה להשיר את עליו, כך שיני החלב הן נשירות.

הא' קדרי: ההצעה "נשירות" איננה הצעה טובה. משקל זה עלול להטעות כאשר מדובר על שיניים. אנו מתכוונים בו לשם תואר המציין נוהג של חזרה והישנות. כאן מדובר בשיניים שנושרות פעם אחת; שיני החלב נושרות פעם אחת.

הא' צרפתי: כוס שבירה נשברת רק פעם אחת.

הא' קדרי: שם התואר "נושרות" מתאים.

הא' ברוידא: על פי ההסבר של בעלי המקצוע ודרכה של העברית הייתי אומר: נושרות ולא נשירות. הן עשויות לנשור פעם אחת, ואינן בגדר "נשיר", כלומר עשויות לנשור בתדירות, כגון פרות על העץ. פרה חולבת משום שזה טבעה שיש לה חלב (ועל כן ניתנת לחליבה), ולא הפרה חליבה, כלומר שמסוגלת להחלב. שיניים מטבען שהן נושרות פעם אחת. אין זה סידור קבוע.

הא' בנדויד: יש שיניים שאינן נושרות.

הא' פורת: לשיניים רגילות לא נקרא שיניים נושרות.

הא' סלע: ייתכן שלא הסברתי את עצמי. מדובר על תכונה ביולוגית, כמו עלים. בעלים מתקיים מחזור אחר. בבני אדם מתקיים מחזור אחד של נשירה. יש שיניים שנושרות מסיבות פתולוגיות, והן שיניים נושרות. אם שומרים עליהן לא תתקיים בהן התכונה של הנשירה. אבל אצל ילדים עד גיל שלוש עשרה, שיניים אלה נושרות מטבע ברייתן. המונח "שיניים נשירות" קיים ומקובל. המונח הוא בשימוש. מישהו השווה זאת למחזור חיים בעלים.

הא' צרפתי: יש לי נכדה ששיני החלב שלה אינן נושרות. הפרופ' סלע אמר לי: "השיניים הנשירות שלה אינן נושרות". אלמלא היו שתי מלים, מה היה אומר לי?

הא' ברוידא: זה אפשרי. אפשר לומר "השיניים הנושרות שלו אינן נושרות", כשם שאפשר לומר 'השיניים החותכות שלי אינן חותכות'. אין כל פסול כזה.

הא' שבטיאל: ברצוני לשאול את אנשי המקצוע, מה פסול יש ב"שיני חלב"? אגב, שם זה נמצא במקורות (קידושין דף כד ע"ב).

הגב' בהט: השם הזה נרשם במילון בצד השיניים הנשירות. הוא עממי, ואיננו פוסלים אותו.

הא' שבטיאל: מהו ההבדל?

הגב' בהט: זה שם עממי, כפי שאמרתי.

הא' שבטיאל: בשם "שיני חלב" יש משהו מחן הינקות. אגב, שיני החלב אינן נשירות אלא עומדות להינשר מטבע ברייתן, ולא בבת אחת, אלא בזו אחר זו, ובזמנים שונים.

הא' סלע: אין פסול.

הא' אמיר: אנו צריכים להזדקק לדעת אנשי המקצוע גם לעניין הקבלה מלשון לועזית, גם לעניין עצי פרי נשירים וגם לעניין שיניים נשירות. אם אנשי המקצוע הם בדעה זו ראוי לקבל את דעתם.

הא' אלדר: לא שמעתי נימוק דקדוקי נגד "נשיר". אם יש צורה אחת שהיא רווחת בציבור, ואין כנגדה טענה על כשרותה הדקדוקית, מדוע לא נוכל לקבלה?

הגב' בהט: זה שינוי לעומת מה שהיה.

הא' בלאו: כפי שהגב' בהט מעירה, יש כאן שינוי של החלטה קודמת. במונחי האנטומיה רשום: "נושרות".

הא' ברוידא: צמחים נבילים או נובלים?

הגב' בהט: עצים נשירים.

הא' בלאו: "שיני חלב" קיים. מי בעד צורה אחת - "שיניים נושרות"? הצעה שנייה היא "נשירות".

ה צ ב ע ה

בעד המונח "שיניים נושרות" בלבד - מיעוט

בעד המונח "שיניים נשירות" (לשיני חלב) - רוב

המונח "שיניים נשירות" נתקבל.

הא' בלאו: אתם מתבקשים לאשר את המונחים האחרים שמציעה הוועדה למונחי רפואת שיניים, אלה שלא היו עליהם חילוקי דעות בשני הוועדים.

מונחי רפואת השיניים, כמוצע על ידי שני הוועדים, נתקבלו.

הגב' בהט: בשמי, ואני סבורה שדבריי יהיו מכוונים גם לדעתם של הא' פורת ושל הא' צרפתי, שראוי להודות במיוחד לוועדה על עבודתה, ובעיקר לראשה, הפרופ' יונה סלע, שהקדיש שעות רבות לעשיית המילון, "ונגש" קשות בוועדה, כדי להשלים את המלאכה מהר ככל האפשר ולאשר את המונחים. על כל פנים הוא שאפשר את גמר העבודה ועלה במסירותו על יושבי ראש אחרים של ועדות. ראוי לציין גם את חבריו הנאמנים שעזרו לי, וביניהם הפרופ' דישון שיושב פה עמנו.

בהזדמנות זו אני מבקשת להודות גם לחברים הפעילים מן האקדמיה, שתמיד עונים על החוזרים ובזה הם עושים פעולה חשובה ותורמים לעבודת הוועדות. בראש וראשונה אני מבקשת לציין את הא' איתן, שטורח הרבה על כל רשימה ורשימה, והערותיו חשובות תמיד, וכן את הא' אירמאי, ומצטרף אליו הא' לוי, שהם עושים יחד כמעט עבודת מחקר על הרשימות ומסייעים לנו לבדוק שוב ושוב את ההצעות ולתקן את הטעויות. תודה גם לא' רצהבי, שאין לך חוזר שהוא איננו משיב עליו, ואף על פי שהוא ביקש לא לענות לו במכתב תודה, אני שמחה להודות לו עכשיו על כל החוזרים, שהוא משיב עליהם. יש עוד חברים אחרים, שבמקרה לא השיבו על החוזר לרפואת שיניים, אבל הם משיבים על רוב החוזרים, וביניהם הא' מלצר. אני מציינת לשבח גם את החברים שאינם מרבים בהערות, אבל עוברים על החוזרים, כמו הא' בן-חיים, שלא היה לו כמעט מה להעיר, אבל העיר דבר שהוא יותר ערב מכל ההערות, והוא, שהמונחים מוצאים חן בעיניו, לפי שהם פשוטים, ואם יש ביניהם חידושים, הרי הם סבירים והגיוניים. מחמאה כזו משובבת נפש ויש בה גמול על העבודה שמשקיעים חברים בוועדה.

הא' אבן-שושן: זה רמז לאחרים.

הא' ברוידא: אני מציע להפסיק את הישיבה. בחלק השני יש הרבה בעיות חשובות שיהיה עליהן ויכוח שיימשך הרבה זמן.

הא' בלאו: כדאי לנסות.

2. מונחי התכנון המרחבי

הא' לוי: הוועדה הזו מחכה כבר שבע עשרה שנים. למעשה עברו שנתיים מאז הודעת הסיכום. זה היה הרבה לפני ההודעה על מונחי רפואת השיניים, ואנשי הוועדה רוצים לראות את פרי עמלם. יש מוסד של האקדמיה שנקרא הוועד המשותף של ועד המינוח וועד הדקדוק. גם לו יש תפקיד מסוים. היושבים בוועד המינוח ובוועד המשותף מביאים את המונחים למליאה. אם זה לא ייגמר היום, זה ייקח עוד שנה.

הא' בלאו: יש שלוש בעיות, שהן אמנם רציניות, אבל אני חושב, שבמאמץ מחדש נוכל להתגבר עליהן. נתחיל במונחים מס' 412-413. ההצעה של שני הוועדים היא כִּפְרָה, ושם התואר כִּפְרָנִי.

הא' ברוידא: אני "כופר" לגבי הצעה זו. מושג זה שמבקשים לו תיקון הוא ממלות היסוד בלשון. אין זה כינוי לחלק ממכונה בשביל בית-ספר טכני; זו מלת יסוד שתופיע הן בשיחת אדם עם ילדיה, והן ברומן ובשיר. בעיה זו מן הסתם עמדה לפני אנשים שכתבו עברית מאות שנים. היא נפתרה בצורות שונות בעברית. בשעה שכתבו "בעיר ובכפר" סתם, לא התכוונו דווקא למושגים המוגדרים באנגלית כ־town, country. כתבו "בעיר וביער", או "בעיר ובשדה". גם בלשונות אחרות, כגון בגרמנית או ברוסית, אין מקבילה ל-country במובן הניגוד לעיר. אפשר היה לפתור את הבעיה, ביחוד לגבי הניגוד לעיר הבירה, לפי הצורך, אם על ידי "אפרכיה" ואם על ידי "פְּרָזָה - פְּרָזוֹת" משירת דבורה וממגילת אסתר. בספרות הישנה והחדשה השתמשו ב-"פְּרָזָה" לעניין אדם שאינו מן העיר. מצד אחר, כדומה במקצת לצרפתית או לאיטלקית (שאמפאן וקאמפאניא), אמרו בעברית "ערי השדה". אפשר, כמובן, לומר "בעיר ובשדה", אבל מה טעם לקחת מלה שהיא חלק מן המושג הכולל הרבה יותר מאשר כפר, ולהחיל אותה על ידי תחבולה של תוספת ארמית על

הדבר הכולל? בעברית, דומני, יש שתי מלים ארמיות שנתערו בלשון: קובלנה וגוביינה (אומדנא נהפך לאומדן).

הא' מיקס: לפני יום הכיפורים אומרים נדרנה, כפרנא.

הא' ברוידא: קובלנה וגוביינה אלו מלים לעניינים משפטיים או ממוניים מסוימים, ופה יש מושג שכולל יער ושדות, ואילו "כופרנה" מוצע לשימוש משוררים ודמוגראפים כאחד. אני בטוח כי הא' מלצר לא יכניס את המלה כופרנה לשר. איש לא יגיד: נצא לכופרנה.

הא' אבן-שושן: יאמרו: "נצא לקייטנה"...

הא' אלדר: חמישים אחוז מהמונחים המחדשים נשמעים מזרים בשמיעה הראשונה.

הא' ברוידא: פה דרוש קצת חוש מידה ואפילו קצת צניעות בפני הלשון. אין לתחוב לגרונה של הלשון חידוש מזר זה, "כופרנה", כמלת יסוד במדרגה שווה לשדה, יער, נוף.

הא' אבן-שושן: "כפר" אינה מלה יסודית?

הא' ברוידא: עיר וכפר הן מלות יסוד. אבל כאן מבוקשת מלה לדבר שאינו לא עיר ולא כפר, אלא מקיף גם עיירות וגם יערות. כיצד פתרו את הבעיה בעבר? רש"י אומר: 'רואין אם הוא פרזי ודרכו לחרוש שדהו' (נדרים מ"ג); ובשו"ת: 'כל זה העיד בפנינו היהודי הפרזי; ורד"ק: 'לפרזות: אשר הם חוץ לעיר' (סה"ש, גרש); וכמובן במגילת אסתר: "היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות". אני מציע לוותר על ההצעה הזו ולהשאיר לכל אחד שיעזור לעצמו לפי הצורך.

הא' בלאו: לא מדובר במלה כללית, אלא במונחים בשביל ועדה מסוימת. על-כן יהיה קשה לקבל את הצעתו של הא' ברוידא.

הא' ברוידא: אם לא "פרזה", שממנו נגזר אף שם שם-התואר במקרא, אפשר לקחת מספר איוב את המלה "בר": "ירבו בְּבַר" (איוב לט,ד) שמילון גזניוס - בראון ואח' (B.D.B.) מתרגמו open country.

הא' אבן-שושן: המלה "בר" כבר נתייחדה. יש "חי בר", גן חיות נרחב מאוד, בערבה.

הא' לוי: המונח (side) country משמש לא למה שהוא מחוץ לעיר, אלא לכל שטח שהוא מחוץ לעיר, גם במדבר. שם תואר של (side) country הוא rural. rural נקבע פעמים רבות - כפרי. חברי הוועדה מוכנים לקבל משהו מ"כפר", גם שם תואר.

הא' מלצר: שמענו את נימוקיו של הא' ברוידא באריכות בוועד המשותף. עכשיו אני רוצה לספר איך הגעתי להצעה זו. בתורה יש הרבה פעמים עיר ובנותיה. זה מונח יפה מאוד, אבל זוהי צורה פיוטית. אמרתי בלבי, נראה מה אומרים התרגומים על עיר ובנותיה. מצאתי כשמונה-עשרה פעם "כְּפָרְנָא". בתרגום הירושלמי יש פעם אחת "כופרנא". חשבתי שהנון הנוספת המרחיבה את המלה "כפר" מרחיבה גם את המושג, ועל כן זוהי הצעה טובה לתרגום country. שאלו כאן, אם השורש כפ"ר מקיף כל מה שיש ב-(side) country. ובכן, יש ספר חדש הכולל את רשימת השמות של כל הישובים בארץ, ובספר הזה יש למעלה ממאה ישובים שנקראים בשם כפר. יש ערים קטנות בשם כפר. יש שכונות גדולות

בשם כפר. יש מוסד חינוכי שנקרא כפר, קיבוץ בשם כפר, כל הישובים האלה מתחילים בשם כפר. אם נגיד "כופרנה" זה יוכל להקיף את כל השטחים האלה. בוועד המשותף של ועד המינוח וועד הדקדוק היו הקולות שקולים. נדמה לי שעכשיו צריך רק להצביע.

הא' **בנדויד**: במונח 318 - "סקטוראל", כתוב שהמונח העברי הוא "תכנון מגזרי". לדעתי צריך להיות "תכנון מגזרי(ם)", כלומר, להוסיף מ"ם בסוגריים, כדי לאפשר גם צורה של סמיכות.

לעניין שלנו, יש קשיים גם ב"פרזים" וגם ב"כופרנא". הקושי ב"פרזות" - פרזים, ששם מדובר בעיר שאין לה חומה, וכאן מדובר לא ביישוב אלא במרחב שהוא בין יישובים. וכי מה הוא כופרנא? כפר קטן, בארמית. והלוא בענייננו אין מדובר בכפרים אלא במה שבין יישובים. (side) country - זה שטח גדול שבין יישובים: מדבר, הרים, נהר.

הא' **בלאו**: היתרון של "כופרנה", שאיננה תפוסה בעברית, ואנו יכולים לכוון אותה לכך, בניגוד למלה "פרזות".

הא' **בנדויד**: אבל מה הן "בנותיה" שתורגמו "כפֶּרְנָהָא"? אלה יישובים קטנים. וכאן מדובר על שטח גדול שבין יישובים. ובדין אמר הא' לוי: מדבר והרים. ואין זה כלול לא ב"פרזות" ולא ב"כופרנה". על "חוץ־עיר"/"חוץ־עיר" כבר אמר הא' פורת את דעתו בפשטות: "מחוץ לעיר". וכך ראוי. אלא שאת המ"ם אפשר למחוק ולומר: "חוץ לעיר". בסך הכול יש כאן שלוש הברות, ואין זה ארוך יותר מ"כופרנה". ויש עוד מלים: יש "חוץ לעיר", יש "בר", יש "שדות" ו"שדמות".

הא' **ברוידא**: נאות.

הא' **בנדויד**: זה סוג מסוים. אבל "חוץ לעיר", או "חוץ לכרך", זה מושג עשוי לענייננו. זו גם דעתו של הא' פורת.

הא' **פורת**: לא הייתי בישיבה ההיא, אלא טלפנתי ואמרתי שאני מציע "מחוץ לעיר", ולא הייתה לי שהות להסביר, ואני מבקש להסביר עכשיו. חברי האקדמיה אפרים ברוידא, אהרן אמיר, חיים איזק ואני עבדכם, התרגום או עריכתו לחם חוקנו הם יום־יום, והמלה country נקריית לנו לעתים קרובות בעבודתנו. תרשו לי להסביר את הקושי שבדבר על ידי דוגמה אחרת. בוועדה למלים בשימוש כללי עלתה השאלה, איך תתורגם המלה "אפקטיבי", והייתה הצעה לקבוע לה מונח אחד - "תוֹפְּאִי". התנגדתי לזה בתוקף, מפני שהמלה "אפקטיבי" יש לה כמה וכמה תרגומים, וביחוד בקונטקסטים ספרותיים. הפסוק "הדברים היו אפקטיביים", למשל, אפשר לתרגמו "הדברים פעלו את פעולתם", או "הדברים עשו רושם" או "מן הדברים האלה היו תוצאות", וכן עוד כמה אפשרויות, מתוך שימוש בביטויים עבריים שורשיים. אבל אילו נקבע התרגום "תוצאי" הייתה נשקפת סכנת כליה לכמה וכמה ביטויים יפים שבאים להביע את הרעיון שב"אפקטיבי", וזה מה שקורה לעתים קרובות כשגוזרים מונח חדש ומכלים ככה כל חלקה טובה בלשון העברית. וצריך להיזהר מאוד שלא לתת ממשול לפני הדור הצעיר ולזמן לו מן המוכן תרגום קל - הוא רואה "תוֹפְּאִי", ועל כן לא יוגיע את מוחו למצוא עשרה ניבים יפים בלשון.

נראה לי שהוועדות אינן נותנות את דעתן די הצורך על הבחינה הזאת של גזירת המלים והמונחים החדשים.

לכן, כשהדברים אמורים בתרגום country במובנה המשפטי המצומצם, הדרוש למונחי התכנון המרחבי, הצעתי את התרגום "מחוץ לעיר" (או מוטב באמת "חוץ לעיר", כדברי הא' בנדוד). נראה לי שזה הרע במיעוטו, כי המתרגם הצעיר שיהיה לו לתרגם את המלה country, יתקשה להתפתות ולהשתמש ב"חוץ לעיר" בכל הקונטקסטים הספרותיים שלה, ועדיין יזדקק לביטויים כמו "הארץ הכפרית", "נאות כפר", "נאות שדה ויער", "מרחבי שדות", ושאר ביטויים יפים לתרגום country. אבל אם ננהיג מלה כמו "כִּפְרָנָה" יהיה הפיתוי להשתמש בה גדול, וכך תיגזר כליה על כל שאר האפשרויות היפות לתיאור מה שקרוי country side או country. לכן אני סבור שהמונח במונחי התכנון המרחבי ראוי שיהיה "חוץ לעיר".

הא' אלדר: אני מתנגד למונח "כופרנה", לא כל כך בגלל צלילו המשונה, כי דרכן של מלים חדשות, שהצליל שלהן נשמע מוזר, אלא אני פשוט חושב שעדיף, אם אפשר, להעמיד את השורש כפ"ר במשקל עברי רגיל ושכיח, כדי שהצליל והקליטה שלו יהיו קלים יותר. יש מגבלה מסוימת למלה rural שתורגמה "כפרי" בכמה וכמה מילונים. חייבים להתחשב בעובדה זו. אני מציע "כִּפְרָנָה". זהו משקל עברי פשוט, שמבחינת משמעותו מתאים למושג, והוא מקיים את היסוד כפ"ר כדרך נטייתו בעברית. דבר זה נראה לי עדיף מתצורה ע"ד הארמית.

הא' רצהבי: "כופרנה" זהו חידוש טוב. אני רוצה לציין שבמסורת התימנית קיים "הכלב הכופרי".

הא' שבטיאל: מה בעניין "חצרים" שבמקרא? האם אינו מתאים לענייננו?

הא' לוי: זה מונח קיים ל"premises".

הא' שבטיאל: לפענ"ד, "פרוז" אינו עניין לכאן, שהרי במקרא אינו אלא עיר שאין לה חומה. לא מדובר בחומה או לא. יש שטח, יש מרחב, ויש לייחד לו שם, מרחב שיש בו יישובים, מדבריות. הא' ברזידא הציע מונח מ"בר". אולי אפשר ליצור "ברייתה".

הא' ברזידא: באיוב כתוב "ירבו בְּכָר".

הא' שבטיאל: מרחב של בר. אם אינני טועה, בערבית קוראים לשטחים אלה "חודרה"="חצרים".

הא' בלאו: בערבית הייתה התפתחות אחרת של אותה מלה. בערבית אותה מלה עצמה התפתחה כדי לציין את היישוב. זוהי התפתחות ערבית פנימית.

הא' שבטיאל: אינני חושב ש"חוץ לעיר" מייחד את המושג.

הא' אמיר: אם מותר להגיד "כִּפְרָנָה", יכולים להשאיר "כִּפְרָנָה". יש לי הצעה אחת משלי: שדה הארץ.

הא' אורנו: המלה "כפר", אם אנו מקבלים אותה בצורתה, ניחא. אבל לעשות מזה מונח בצורה אחרת? יש גם "כְּפֹר" ויש "כִּפְר". מוטב להשאיר "כִּפְר" או בצירוף אחר.

הא' לוי: יש "כפר"="וילאג".

הא' אורנן: כל הצעה המצריכה פירוש לשורש כפ"ר אינה טובה, שכן יש מלים אחרות משורש זה, שמשמעותן שונה לגמרי.

הא' בלאו: יש לנו חמש-שש הצעות. שתי הצעות נגזרות מכפ"ר: "כפְרְנָה, כפְרִיָה", יש הצעה "פְרָזוֹת", וכן הצעות אחרות - "חוץ עיר", "חוץ בר", "שְדָה אֶרֶץ".

הא' קדרי: מושג זה מובע על ידי סביבה (הא' לוי: זה תפוס).

הא' בלאו: אין בררה, אלא להצביע על ששת המונחים.

הא' פורת: האם יש קוורום להצבעה?

הא' בלאו: יש. "חוץ לעיר" הוא מונח יוצא דופן. "שדה הארץ" - שאלה אם הוא מתאים מבחינת הוועדה. יש להצבעה שלנו השפעה ישירה על מה שיעשה במינוח הכללי. אבל איננו עוסקים במונח כללי. אנו עוסקים במונח מיוחד לתכנון מרחבי. שם אנו זקוקים גם לשם התואר. אני חושב, שבשביל תרגום - "שדה הארץ" מתאים, אך כמונח יהיו בו קשיים. אני רוצה שנדע, שאיננו עוסקים במונח כולל, אלא במונח טכני.

הא' אירמאי: בעיקר בחוק הבנייה והתכנון.

הא' בנדודי: "חוץ לעיר" יכול להיות גם תואר, שמגדיר את טיב השטח.

הא' אבן-שושן: הייתה הצעה "חוציר", ו"חוצירי" כתואר.

הצבעה

10 -	בעד המונח "חוץ לעיר"
6 -	בעד המונח "כפְרְנָה"
2 -	בעד המונח "כפְרִיָה"
2 -	בעד המונח "פְרָזוֹת - פְרָזִי"
5 -	בעד המונח "שְדָה אֶרֶץ"

הא' בלאו: נצביע עכשיו על שני המונחים שקיבלו את המספר הגדול של קולות: "חוץ לעיר" ו"כפרנה".

הא' שפרבר: "חוץ לעיר" זה לא country. country עומד בפני עצמו; חוץ לעיר עומד בניגוד לדבר אחר.

הא' מלצר: איך יהיה התואר של "חוץ לעיר"?

הא' בלאו: לא ניצור מזה תואר. ההצעה היא ש"חוץ לעיר" ישמש גם כשם תואר.

הא' אירמאי: כבר נקבע: rural = כפרי. ומכאן נגזר: "הנדסה כפרית".

הא' בלאו: לא נחליט על שם תואר, שנגזר בסיומת מ"חוץ לעיר".

הא' אירמאי: country מופיע כשם וכתואר. rural הוא רק שם תואר, ונשאר כפרי.

הא' בלאו: נניח לאנגלית. אנו מצביעים על שני המונחים.

ה צ ב ע ה

- 11 - בעד המונח "חוץ לעיר"
- 5 - בעד המונח "כפרנה"

המונח "חוץ לעיר" נתקבל.

הא' פורת: מה היידוע של "חוץ לעיר"?

הא' ברוידא: מה היידוע של "חוץ לארץ"?

הא' אורנן: זה מיודע לכתחילה.

הא' אירמאי: למונח 492 - חברת החשמל מעמידה מגדלים למתח גבוה. יש לזה צורת מגדל. באנגלית זה pylon. בעברית ההצעה היא לקרוא לזה "מגדול". הא' ברוידא מציע לומר "פילון".

הא' ברוידא: "מגדול" היא מלה יפה, אלא היא יותר מדי אימפוזאנטית לצורך מונח טכני קטן זה (הא' לוי: זה גדול). לכן הצעתי לקחת את "פילון" היווני שבתלמוד.

הא' מיקס: "פילון" זה פיל קטן.

הא' שפרבר: "פילון" - זהו שער כניסה בתלמוד.

הא' ברוידא: במילונים "פילון" הוא gatehouse, gate tower.

הא' מנצור: כדי לא לבלבל, אולי נאמר זאת בהגיה שונה?

הא' בלאו: מי בעד המונח "מגדול"?

ה צ ב ע ה

- 17 - בעד המונח "מגדול"

המונח "מגדול" נתקבל.

הא' בנדויד: מונח מס' 453 - zoning "אזור" תחת "אזור" - זה מוכרח להיות נגזר מ"אזור"? בעברית תוחמים תחומים, כגון תחום שבת, תחום המקצוע.

הא' לוי: המונח zone זה "אזור". אזור מסחרי. גם החלוקה הפיסית היא חלוקה תפקודית.

הא' אבן-שושן: תחום פירושו גבול.

הא' מיקס: מדוע המלה "לאָזר" איננה כשרה? לשם מה רי"ש נוספת?

הא' בלאו: שני הוועדים התקשו בצורה "איזור", כי בכתיב בלתי מנוקד שתי המלים ייכתבו באותה צורה.

גב' בהט: "אזור" אין כותבים ביו"ד. זו יכולה להיות הנמקה להחזיר את הפועל הפשוט "איזר".

הא' בלאו: יש שתי אפשרויות לכתוב: או "איזור" או "אזרור".

הא' אבן-שושן: ההתנגדות הייתה מנימוק לשוני. "איזור" זה 'לעשות חגורה'.

הגב' בהט: גם אזור הוא חגורה.

הא' בלאו: בהקשר זה אין סכנה שיוחלפו הדברים.

הא' מנצור: מה עם חלוקה לאזורים?

הא' לוי: זה היה לפני הוועדה. יש במילון המלה zoned "זונד". יש צירופים שונים.

הא' בלאו: אם "אזור" - מאזור; אם "אָזרור" - מאזרר.

ה צ ב ע ה

12 -	בעד איזור - מאזור
6 -	בעד אזרור - מאזרר

המונחים "אזור - מאזור" נתקבלו.

הא' בלאו: אנו עוברים למונח 386א. השאלה - אם נאמר "סימן-נוף" - "סימני-נוף", או האם נאמר "סימנוף, סימנופים".

הא' קדרי: החשש הוא שיאמרו סימן נופים.

הא' פורת: צריך להיות "סימני-נוף", וכך גם "סופי שבועות" (ולא "סופשבועות"), כמו "ערבי שבתות" - מה הפחד מפני שתי מלים?

הא' **מלצר**: לא אני הצעתי זאת. אבל אני רוצה לשאול, במה "סימנוף" ו"סימנופים" שונה מן "רמזור, רמזורים", "זרקור, זרקורים". אין שום פגם בצירוף "סימנוף, סימנופים". ללגלג אפשר על כל דבר. ולמי שטען, כי "סימנוף" נשמע כשם רוסי, אומר, כי יש גם מלאך נכבד הנקרא סמנגלוף - מלאך השומר על בנות ישראל ועל בניהן לאחר הלידה.

הא' **מיקס**: אין להעלות על הדעת את המלה "סימנוף - סימנופים". רק "סימני-נוף" מתקבל על הדעת.

הא' **לוי**: אין יודעים מה זה. זה לא סימן-נוף במובן הרגיל. הכוונה היא, שבכל עיר יש בית מיוחד צבוע אדום, או בית אחד גבוה, או גבעה, שהם מהווים נקודת ייחוס למשהו אחר.

הא' **אורנן**: יש כאן שני פתרונות: או להשאיר שתי מלים נפרדות, או במקום המלה "סימן" לומר מלה בהברה אחת, כמו "תו". זה יכול להצטרף יחד - "תו-נוף".

הא' **ברוידא**: "ציון נוף".

הא' **אזר**: "ציינוף".

הא' **מלצר**: אינני יודע אם מה שאנו עושים עתה תואם את הנהוג של האקדמיה. ועדה מקצועית דנה במונח "סימנוף", העבירה אותו לוועד המשותף, וזה כמעט קיבל אותו כמונח העונה לדרישת המקצוע. עכשיו מביאים זאת למליאה, בשעה הרביעית של הישיבה, ופתאום צצות הצעות חדשות, שאינן מכוונות כלל למה שדרוש לוועדה המקצועית. ואנו מחליטים על רגל אחת, לקראת סיום הישיבה. האם ההחלטות החפוזות האלה צריכות לחייב את העוסקים במקצוע ואת המילון המקצועי?

הא' **בלאו**: אם נחליט על אחד משני המונחים המופיעים בהודעה למליאה, ההחלטה שתתקבל תהיה סופית. אם לא נחליט על אחד משני מונחים אלה, נצטרך להחזיר את המונחים לוועדה. אני מציע, כי במקרה כזה נסמך את הוועדה להחליט, תוך ויתור על הדיון בשני הוועדים ועל ההודעה למליאה. אם תתקבל אחת משתי ההצעות המופיעות בהודעה, אין הבעיה הזו קיימת.

הא' **מלצר**: המליאה איננה מקבלת החלטות ברגע האחרון, אלא מחזירה את ההצעות לוועדה.

הא' **בלאו**: נקיים הצבעה כדי לדעת מהי דעת המליאה.

הצבעה

- 10 - בעד המונח 'סימן-נוף' (שתי מלים)
- 5 - בעד המונח סימנוף (עם דגש, ובריבוי 'סימנופים')
- 2 - בעד המונח 'תו-נוף'
- 4 - בעד המונח 'ציינוף'
- 2 - בעד המונח 'ציון-נוף'
- 1 - בעד המונח 'ציונוף'

הא' בלאו: אנו חוזרים לשני המונחים המופיעים בהודעה למליאה, ושקיבלו את המספר הגדול ביותר של קולות.

ה צ ב ע ה

בעד המונח 'סימן-נוף' (שתי מלים) - 16

המונח "סימן-נוף" נתקבל

הא' בלאו: אני מביא לאישור את מונחי התכנון המרחבי.

מונחי התכנון המרחבי - אושרו.

ה.

הא' בלאו: עלינו לאשר את זיכרון הדברים של הישיבה הקודמת. האם יש הערות? אם אין, נאשר.

זיכרון הדברים של הישיבה הקודמת - אושר.

הא' בלאו: אני מודה לכם ונועל את הישיבה.

